

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**Majetková a nemajetková náhrada škody
z pojistné události**

Filip Soukup

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Název oboru: právo

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Majetková a nemajetková náhrada škody z pojistné události

Zpracoval: Filip Soukup

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Milan Hradec, Dr.

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni

dne 22. 3. 2019

Filip Soukup

Poděkování a věnování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce Dr. Milanu Hradcovi za jeho cenné rady a kvalitní konzultaci diplomové práce. Jeho rady a konzultace byly potřebným základem pro orientaci v dané problematice a usměrnění při výběru a rozepsání jednotlivých kapitol. Dále bych rád poděkoval za praktické rady a pohled z praxe Mgr. Janě Markové, která doplnila potřebné informace z pohledu právního oddělení pojistitele.

Mimo poděkování, bych dále rád věnoval svou diplomovou práci celé své rodině, zejména Pavlu Prellovi, jenž byl motivací pro studium právnické fakulty.

Obsah

Úvod	1
1 Historický exkurz	1
1.1 Římské právo	1
1.2 Občanský zákoník z roku 1811 - ABGB	4
1.3 Občanský zákoník z roku 1950.....	6
1.4 Občanský zákoník z roku 1964.....	8
1.5 Nový občanský zákoník.....	10
2 Pojem škody a druhy možných škod dle NOZ	11
2.1 Majetková újma	11
2.1.1 Skutečná škoda.....	12
2.1.2 Ušlý zisk.....	12
2.2 Nemajetková újma	13
3 Pojišťovnictví.....	16
3.1 Smluvní pojištění	16
3.1.1 Povinné smluvní pojištění.....	17
3.1.2 Dobrovolné smluvní pojištění.....	17
3.2 Pojistná smlouva.....	17
3.2.1 Účastníci pojistného vztahu a osoby zúčastněné na pojištění	19
3.3 Pojistná událost a její šetření	21
3.4 Pojistné plnění	23
3.4.1 Naturální plnění	23
3.4.2 Peněžní podoba pojistného plnění	25
3.4.3 Promlčení práva na pojistné plnění.....	27
4 Náhrada z pojištění odpovědnosti za škodu	29
4.1 Odpovědnost za škodu dle NOZ.....	29
4.1.1 Prevenční povinnost.....	30
4.1.2 Porušení právní povinnosti	30

4.1.2.1	Porušení smluvní povinnosti.....	31
4.1.2.2	Porušení zákonné povinnosti	32
4.1.2.3	Porušení dobrých mravů	33
4.1.3	Kausální nexus	33
4.2	Pojištění odpovědnosti za škodu.....	34
4.2.1	Povinnosti pojištěné osoby	35
4.2.2	Práva pojistitele.....	36
4.2.3	Základní oblasti odpovědnostních pojištění.....	37
4.3	Pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel.....	38
4.3.1	Osoby kryté pojištěním	39
4.3.2	Rozšířená povinnost pojištěného	39
4.3.3	Rozsah náhrady z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla	40
4.3.4	Pojistné plnění z pojištění odp. za škodu z provozu vozidla .	42
4.3.4.1	Forma pojistného plnění	43
4.3.4.2	Nároky poškozených a způsob určení výše náhrady	43
4.3.4.3	Právo pojistitele na úhradu vyplacené částky	56
4.3.5	Role ČKP při náhradě újmy.....	57
5	Náhrada z majetkových pojištění	59
5.1	Předmět majetkových pojištění.....	60
5.2	Pojistné plnění z majetkových pojištění	61
5.2.1	Účel pojistného plnění z majetkových pojištění	61
5.2.2	Forma pojistného plnění	62
5.2.3	Pojistná hodnota u majetkových pojištění	64
5.2.3.1	Přepojištění a podpojištění.....	65
5.3	Základní oblasti majetkových pojištění	66
5.4	Havarijní pojištění	68
5.4.1	Předmět pojištění	69
5.4.2	Pojistné plnění z havarijního pojištění.....	70

5.4.2.1	Rozsah a způsob náhrady z havarijního pojištění	71
5.4.2.2	Rozsah a způsob náhrady z asistencí	75
Závěr	.....	78
Resumé	.....	80
Seznam použité literatury	.....	82
Seznam použitých zkratk	.....	87

Úvod

Majetková a nemajetková náhrady škody z pojistné události je dosti širokým tématem. V mezích diplomové práce není vcelku možné věnovat se všem okruhům a možným náhradám z různých pojistných událostí. Pro toto téma se nachází stěžejní právní úprava v právu občanském, konkrétně pak v občanském zákoníku, který je obecným právním předpisem v tomto právním odvětví. Z hlediska pojišťovnictví a náhrad z pojistných událostí je pak zákonodárcem ukotvena právní úprava v občanském zákoníku i v dalších speciálních předpisech. V této diplomové práci se zaměřím na prolnutí obecné právní úpravy, kterou představuje občanský zákoník a některých speciálních právních předpisů tak, aby bylo vysvětleno téma náhrady škody z pojistné události. Pro účely této diplomové práce se pak ve světle teorie budeme věnovat hlavně pojištěním škodovým, respektive náhradě z pojištění odpovědnosti a náhradě z majetkových pojištění.

Téma této diplomové práce jsem si vybral z několika důvodů. Předním z nich je obecná nejasnost v rámci náhrad z pojistných událostí a nedostatek komplexní literatury na toto téma. Roztříštěnost literární úpravy daného tématu představuje výzvu pro zpracování alespoň nástinu dané problematiky v rozsahu diplomové práce. Z dalších důvodů považuji za podstatné osobní vztah k oboru pojišťovnictví a náhradě škody z pojistných událostí, se kterými jsem se setkal jak v osobním tak pracovním životě. Posledním podstatným důvodem, je možnost psát toto téma diplomové práce pod panem doktorem Hradcem, jelikož jsem s ním absolvoval předmět pojistného práva a je uznáván jako kapacita v tomto oboru práva a likvidační praxe pojistných událostí.

V první kapitole je mým záměrem věnovat se historickému exkurzu a nastínění vývoje jednotlivých institutů dané problematiky v důležitých meznících právní historie. Obsahově má kapitola podat přehled o vývoji pojetí škody, odpovědnosti za škodu a oboru pojišťovnictví a co bylo pro jednotlivá období stěžejní změnou. Tyto změny více či méně určovali směr vývoje problematiky tématu této diplomové práce.

V druhé kapitole se zaměřím na pojetí samotného pojmu škoda a druhy možných škod. Za důležité považuji zmínit, že nová právní úprava přišla s názvoslovím rozdílným od předešlých a již nepoužívá pojmu škoda v širším

smyslu. Novým pojmem je újma, která se skládá z újmy majetkové a újmy nemajetkové. V rámci této kapitoly se pak zaměřím na rozdíly mezi jednotlivými pojmy a jejich rozdělením.

V třetí kapitole se v krátkosti budu věnovat oboru pojišťovnictví jako takovému. Pro tuto diplomovou práci je důležité si z právního pohledu vysvětlit jednotlivé pojmy, které jsou v pojišťovnictví hojně používány. Mimo základní vymezení pojmů se dále budu věnovat způsobům vzniku pojištění zejména pak pojistné smlouvě, která je základem pro vznik pojištění, o kterých tato diplomová práce pojednává. Dalšími rozebíranými body zde budou pojistná událost a její šetření, respektive tedy likvidaci pojistné události, která je důležitá pro samotnou náhradu. Posledním pojmem rozebíraným více do hloubky je pak samotné pojistné plnění, které představuje onu náhradu škody z pojistné události. V tomto rozdělení mimo jiné také vysvětlím, proč z pohledu teorie se za náhradu škody považují jen pojistná plnění z pojištění škodových.

Čtvrtou kapitola pak již pojednává o samotné náhradě škody z pojištění odpovědnosti. Tuto kapitolu pro lepší porozumění principu tohoto pojištění začnu podkapitolou odpovědnosti za škody podle občanského zákoníku a způsobu vzniku takové odpovědnosti. Druhou část této kapitoly pak tvoří rozebrání odpovědnostních pojištění a náhrady z nich v obecném pohledu. Pro detailní náhled a jejich provázání s občanským zákoníkem se pak dále budu věnovat náhradám z pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla, které obsahuje asi nejširší okruh možných náhrad z odpovědnostních pojištění. Tyto náhrady budou nejvíce provázány s občanským zákoníkem a s náhradou majetkové i nemajetkové újmy.

Pátá kapitola je pak věnována majetkovým pojištěním a jejich obecnému rozdělení. Součástí rozdělení je i způsob náhrady z majetkových pojištění. Pro lepší kontrast a porovnání s pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, se pak v detailu zaměřím na havarijní pojištění vozidel. Toto pojištění patří do skupiny majetkových pojištění.

Závěr je pak věnován poznatkům a shrnutí diplomové práce jako celku.

1 Historický exkurz

Úvodem této diplomové práce si dovolím začít z mého pohledu logicky historickým exkurzem a základním vymezením pojmů. Z pohledu historie se budeme zabývat podobnými instituty práva, které se objevovaly v právních úpravách práva římského, v právu rakouském a občanském zákoníku ABGB z roku 1811, v občanských zákonících z let 1950 a 1964. V rámci tohoto provedení si dovolím poukázat na kořeny právní úpravy, určitou paralelu a plynulý přechod do právní úpravy současné, v rámci občanského zákoníku z roku 2012, známý též jako nový občanský zákoník.

1.1 Římské právo

V období římského práva se nesetkáváme s úpravou, která by kvalitativně naplňovala podobu pojištění, a tedy náhradu škod z pojistných událostí. Nicméně i v římském právu se objevují instituty podobné a v následujících řádcích si tedy poukážeme na základní právní úpravu obligačního (závazkového) práva, pod které můžeme zařadit institut náhrady škody a zvláštní formu zápůjčky nazývanou *fenus nautikum*, která by se dala pokládat za určitý druh pojištění v rámci námořní přepravy.¹

Obligační, neboli závazkové právo, můžeme v rámci římského práva pokládat za druhé hlavní odvětví majetkových práv, hned vedle práv věcných. Lze-li také tvrdit, že práva závazková jsou historicky mladším odvětvím, než práva věcná, je nutné taky podotknout, že práva věcná zajišťují spíše vztahy trvalé a dlouhodobé a můžeme je řadit mezi práva absolutní, působící *erga omnes*ⁱ. Na druhé straně závazková práva jsou svou povahou práva dynamická a upravují pohyb, změnu ve vztazích typicky obchodních a směnných. Řadíme je do tak zvaných práv relativních, tedy práva působící *inter partes*ⁱⁱ.² Obligatio, neboli závazek, lze definovat jako právní vztah mezi věřitelem a dlužníkem, vznikajícím pouze z právem uznaných postupů, na jehož základě vzniká závazek mezi těmito osobami. Tento závazek je právním poutem, a práva a povinnosti z něj plynoucí jsou tím pádem právem chráněné a vymahatelné. Obsahem tohoto závazku jsou

---

¹ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x., str. 9

² KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1., str. 210

vzájemná práva a povinnosti zúčastněných stran tohoto vztahu, kde typicky je věřitel oprávněn požadovat plnění a dlužník je povinen toto plnění poskytnout.³ Druhy těchto závazků lze třídit z několika hledisek a podle různých časových období v rámci jejich úpravy. Původní dělení závazkových vztahů, v nejstarší době, obsahovalo pouze dvě skupiny a to v první řadě závazky ze soukromých bezprávných činů a na druhé straně závazky mimodeliktní, ze smluv, neboli závazky smluvní. V rámci historického vývoje došlo i k dalšímu rozčlenění závazkových vztahů v rámci podvojnosti na vztahy občanské a přetorské. Poslední ucelená Justiniánská úprava převzala úprava hlavně z Gaiových „institucí“ a člení závazky na závazky ze smluv (*ex contractu*), závazky z bezprávných činů (*ex delicto*), nevlastní smluvní závazky, neboli závazky jakoby ze smluv (*quasi ex contractu*) a nevlastní závazky z bezprávných činů (*quasi ex delicto*).⁴

V rámci obligačních vztahů byla častým předmětemⁱⁱⁱ obligace právě náhrada škody. Škoda, neboli *damnum* je v rámci římského práva vysvětlována, jako újma na statcích druhého, kterou způsobil člověk svým jednáním a osobně ji zavinil. V tomto období můžeme rozlišovat dva druhy škod, které právní úprava znala. V první řadě se jednalo o škodu majetkovou, která skutečně nastala, nazývána jako *damnum emergens*. V úvahu se vždy brala cena objektivní a škoda se hodnotila dle reálného rozdílu před a po události určující vznik škody. Druhým případem byla škoda v dnešním pojetí nemajetkového charakteru, známá jako ušlý zisk, nazývána *lucrum cessans*. Z hlediska ušlého zisku se jednalo hlavně o posouzení ztráty, ke které by nedošlo, pokud by věc nebyla poškozena. Obě formy škod byly v římském právu vyjádřeny pojmem *interesse*, čímž se rozuměl rozdíl mezi majetkovým stavem poškozeného v době hodnocení škody, nejčastěji v době rozsudku a mezi stavem, který by poškozený měl, kdyby k události určující škodu nedošlo. Římské právo vychází se subjektivní odpovědnosti, která předpokládá, že k tomu, aby byla osoba odpovědná za škodlivý následek, musí zde být prokázáno, že existuje objektivní spojitost mezi jednáním dlužníka, újmou, která nastala –

---

³ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1., str. 138

⁴ BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-256-1., str. 187-188

tuto spojitost nazýváme pojmem kauzální nexus nebo také příčinná souvislost. Druhou podmínkou je, že lze dlužníkovi prokázat jeho zavinění, neboli subjektivní vztah ke škodlivému následku. V době římského práva klasického se můžeme setkat s vývojem druhé podmínky odpovědnosti za škodu, hlavně v bodech, že škodu může způsobit jen člověk, který je schopen posoudit následky svého jednání. Dále také rozdělení obecného pojmu zavinění (*culpa*), na zavinění úmyslné (*dolus*) a zavinění z nedbalosti (*culpa* v užším slova smyslu). V předjustiniánském období se v rámci následného soudního procesu díky principu pekuniární kondemnice^{iv} nepřipouštěla jiná forma plnění škody, než v rámci jedné částky, až v právu justiniánském je možné ve ukládat povinnost k naturálnímu plnění a náhrada na škody vnímat jako sekundární samostatně uloženou sankci vedle primární obligace.⁵

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je patrné, že římské právo nepracovalo s pojmem náhrady škody v rámci pojistných vztahů, jejichž princip si vysvětlíme dále, ale spíše jako se sankčním nástrojem. K zajištění obligací se v římském právu užívalo několika základních institucí, které posilují postavení věřitele v obligačním vztahu, ani jedna z nich však nepřipomíná kvalitativně podobnou úprava jako dnešní systém pojištění a zajištění.⁶

Za zmínku stojí zvláštní případ zápůjčky nazývaný *fenus nautikum*, který svou podobou připomíná v dnešním významu jakési námořnické havarijní pojištění. Z hlediska třídění obligací můžeme zápůjčku, neboli *mutuum* zařadit mezi závazky z reálných smluv, jejichž typickým znakem je neformálnost, vznik na základě fyzického předání věci s předchozím souhlasem příjemce a povinnost vrátit předmět plnění. Z pohledu samotné zápůjčky se bavíme též o tom, že věc může být pouze genericky určena.⁷ Samotné *fenus nautikum* lze vysvětlit jako

---

⁵ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1., str.223-225

⁶ V rámci této teze byla použita kombinace dvou zdrojů: SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1., str. 153

a

SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. Historie právní úpravy pojišťovnictví. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x., str. 9

⁷ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1., str. 175-176

vztah mezi dlužníkem a věřitelem, při kterém se podniká zámořská obchodní cesta, kde věřitel poskytuje určitý obnos peněz dlužníkovi pro tuto cestu a v případě, že se zboží nedostane bezpečně na místo určení, není povinen tento obnos vracet. Věřitel tedy nese riziko z námořní cesty. V případě úspěšného dokončení plavby se obnos peněz vrací věřiteli spolu s předem domluveným úrokem. Vzhledem k povaze této smlouvy, jako smlouvy aleatorní^v byly původně úroky neomezené, v rámci justiniánských kodifikací se úrok postupně omezil na 12%. První zmínku o tomto institutu nám podávají *Digesta 22.2.6 Paulus libro 25 quaestionum* a následně již zmíněné justiniánské kodifikace, konkrétně Justiniánský Codex kniha 4.^{8 9 10}

1.2 Občanský zákoník z roku 1811 - ABGB

V rámci historického vývoje se velmi významnou kodifikací v oblasti občanského práva, tedy i v oblastech náhrada škody a pojišťovnictví, stal všeobecný občanský zákoník č. 946/1811 Sb., známý také pod označením ABGB. Z hlediska úpravy tohoto zákona tvořili jeho nejrozsáhlejší část právě obligace. Právní úprava obligačního práva se rozkládala na 482 paragrafech, což v té době představovalo velmi podrobnou úpravu závazkových práv.

S institutem škody a náhrady škody tento zákoník pracuje v §1293 - §1341. V rámci této úpravy lze tvrdit, že většina byla recipována z práva římského, o kterém tato práce pojednává v předchozích odstavcích. Za zmínění stojí legální definice škody uvedena hned v §1293: „*Škodou nazývá se každá újma, která byla někomu učiněna na jmění, právech anebo jeho osobě. Od toho se rozeznává ušlý zisk, jež může někdo očekávati podle obyčejného běhu věcí.*“¹¹ Vzhledem k takto sepsané legální definici, lze hovořit o okruhu věcí, které ABGB vnímal jako škodu. Ve světle i dalších ustanoveních, zejména pak §1325 - §1332, je škodou dle ABGB jakákoliv újma způsobená na těle, osobní svobodě, cti a

⁸ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1., str.246

⁹ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1., str. 177

¹⁰ Ivan Ládr, student PF UP v Olomouc, volný překlad a vysvětlení vybraných částí digest a Justiniského kodexu, Dostupné na: <http://www.rimske-pravo-ol.estranky.cz/clanky/nejlpsi-studentske-preklady/foenus-nausicum---preklad-ivana-ladra.html>

¹¹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, § 1293, Dokument nahraný jako elektronický zdroj. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam#>

majetku.¹² V rámci své úpravy také stanovil ustanovení o pramenech poškození, neboli z jakých příčin může škoda vzniknout. Věta první §1294 hovoří o způsobu vzniku škody z protiprávního činu, opomenutí jiné osoby, nebo z náhody. Další část tohoto ustanovení zakotvuje způsob zaviněné a to buď samovolně (úmyslně) nebo bezděky (z nedbalosti). V následujících ustanoveních se zákon věnoval hlavně povinnosti k náhradě škody a zvláštních povinnostech osob ve speciálním postavení. Na rozdíl od práva římského, se tento občanský zákoník v rámci způsobu náhrady škody přiklonil k poskytování náhrady v podobě naturální restituce, až poté nebylo-li možné uvést věc v původní stav, zakotvil náhradu v penězích. Posledními čtyřmi paragrafy zákon akcentuje na způsob uplatnění náhrady škody a právní prostředky k odškodnění, zvláště pak na uplatnění u řádného soudece.

V rámci závazkového práva došlo k významné kodifikaci smluv odvážných v předchozí části ABGB, konkrétně v §1267 - §1292. Součástí této úpravy, byla i úprava smlouvy pojišťovací. Zde právní úprava pojišťovací formy našla poprvé oficiální a legální vyjádření v rámci §1288.¹³ Tato úprava byla tehdejší společností značně kritizována. Hlavními důvody byla nedostatečně úprava smlouvy obecně, dále také z tehdejšího pohledu nesystematické uspořádání smluv odvážných a to, že kodifikace nerozlišovala mezi podmíněným plněním a podmíněnou smlouvou. Tvrzení tehdejší společnosti, že pojišťovací smlouva není typickou smlouvou odvážnou, jelikož smlouva pojišťovací nepředstavuje typickou hospodářskou nejistotu. Důvodem tohoto tvrzení bylo, že premie je plně uznatelný ekvivalent za riziko z pojistné události.¹⁴ Pojišťovací smlouva byla řazena dle své povahy ke smlouvám odvážným vzájemným. Vlastní definici pojišťovací smlouvy obsahoval §1288, který ji specifikoval takto: *„Převzme-li někdo na sebe nebezpečství škody, která může jiného bez jeho zavinění stihnouti, a slíbí-li mu za určitou cenu plniti vymíněnou náhradu; vzniká pojišťovací smlouva. Pojišťovatel ručí při tom za náhodnou škodu a pojištěný za*

---

¹² SCHELLEOVÁ, Ilona. Civilní kodexy: 1811-1950-1964 : [Určeno pro posl. práv. fak.]. Brno: Doplněk, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 808576508x, str. 261-267

¹³ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Vývoj soukromého práva na území českých zemí. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, str. 271

¹⁴ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Vývoj soukromého práva na území českých zemí. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, str. 272

*slíbenou cenu.*¹⁵ Z poslední věty tohoto ustanovení lze vnímat oboustrannou závaznost pojišťovací smlouvy. V následujícím ustanovení byl demonstrativně vymezen předmět pojištění, který navazoval na institut římského práva *fenus nautikum*, jako zboží dopravované po vodě. V rámci druhé věty, ale zároveň uvádí, že předmětem pojištění mohou být i jiné věci, jako například domy, pozemky aj.

V dalším vývoji se vzhledem k tomu, že práce na jednotné kodifikaci občanského práva započuly již začátkem století 18., ale ABGB bylo vydáno až ve století 19., můžeme setkávat s úpravou a aktualizací několika institutů. Výjimkou není i pojišťovací smlouva, kdy druhou polovinu 19. století vnímáme jako tzv. období nedostatečné právní úpravy pojišťovací smlouvy. Vzhledem k potřebě upravit pojišťovací smlouvu do většího detaily se v počátcích tyto úpravy ponechávali na všeobecných podmínkách každé takové smlouvy. V dalších letech se pracovalo na složitém procesu nové úpravy pojišťovací smlouvy, který svým neustálým odkládáním přijetí potřebného zákona situaci nepřispíval. K rychlému jednání přinutila zákonodárce až 1. světová válka. Konečnou úpravu (po mnoha dílčích a nekompletních) se stala úprava obsažená v zákoně č. 501/1917 Sb. zákon o smlouvě pojišťovací. Jeho účinnost však nebyla plnohodnotná, jelikož části jeho ustanovení byly odkládány tak dlouho, až nakonec pro neaktuálnost nikdy nevěšly v platnost. V období první republiky, druhé republiky a druhé sv. války docházelo na poli pojišťovnictví v častým úpravám jednotlivých segmentů. Za zmínění stojí hlavně zákon o povinném obligatorním pojištění z provozu motorových vozidel, nový pojistný zákon a zákon o smlouvě pojistné. Spolu s dalšími zákony dostalo československé pojišťovnictví jednotnou legislativní podobu.¹⁶

1.3 Občanský zákoník z roku 1950

Významným mezníkem v rámci kodifikací občanského práva a práva pojišťovacího se stal rok 1950. V tomto roce byl vydán občanský zákoník, neboli zákon č. 141/1950 Sb., který reflektoval politickou situaci na našem území.

---

¹⁵ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, § 1288, Dokument nahráný jako elektronický zdroj. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam#>

¹⁶ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x., str. 59-89

V roce 1948 byla totiž v demokratických volbách zvolena komunistická strana, která se ujmula moci na příštích více než 40 let. Po nástupu k moci byla vyhlášena tzv. právní dvouletka v letech 1948-1950, kde se právní režim na našem území měl více přiblížit socialistickým idejím. Tento právně politický náboj zasáhl i práva občanské a právě proto vznikl v těchto letech i občanský zákoník. Vzhledem k ideologii tehdejší doby je zaměřen tento zákoník hlavně na otázku vlastnictví a majetkových práv tak, aby byly ve prospěch státu. Základy občanského zákoníku jsou vybudovány jednak na Ústavě 9. května, jednak na základních pilířích tzv. Stalinské ústavy.¹⁷

V rámci úpravy závazkových vztahů došlo k nejvýznamnější změně z hlediska chápání podstaty těchto vztahů. V rámci ideologie mělo v první řadě dojít ke změně chápání závazkového vztahu jako nástroje k dosažení zisku, ale realizace hospodářských práv sloužící k potřebě kolektivní. Nelze si nepovšimnout, že socialistická ideologie měla za důsledek i zavedení ustanovení o způsobu vzniku závazků na základě hospodářského plánu. Tyto vztahy sloužili hlavně k realizaci centralizovaného hospodářství a vznikali na základě hospodářských smluv, které ve světle teorie socialistického pojetí práva, byly mnohem významnější, než smlouvy ostatní.¹⁸

Náhradě škody se občanský zákoník z roku 1950 věnuje v hlavě 16., kdy hned z kraje rozlišuje osm způsobů vzniku odpovědnosti za škodu. Zajímavostí je zavedení institutů nutné obrany a krajní nouze označované též jako okolnosti vylučující protiprávnost. V pojetí náhrady se občanský zákoník od ABGB příliš neodklonil a zůstává u teorie nahradit škodu uvedením v předešlý stav, až pokud to není možné, v penězích. Oproti původní rakouské úpravě se jedná spíše o úpravu strohou a ně příliš rozpracovanou. Výraznou změnou oproti předchozí úpravě je absolutní vypuštění úpravy smluv odvážných a pojišťovací smlouvy. Občanský zákoník z roku 1950 nezná tyto instituty a nepracuje s jejich dalších rozpracováním.¹⁹

---

¹⁷ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Vývoj soukromého práva na území českých zemí. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, str. 409-414

¹⁸ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Vývoj soukromého práva na území českých zemí. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, str. 423-424

¹⁹ Zákon č. 141/1950 Sb. občanský zákoník, dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-141/zneni-0#cast4>

Právní vývoj po druhé světové válce přinesl radikální úpravy i na v oblasti pojišťovnictví, které však nebyly příliš příznivé. V rámci prosazování socialistických zásad došlo ke znárodnění soukromých pojišťoven dekretem prezidenta republiky č. 103/1945 Sb. Hlavním mezníkem byla vyhláška ministerstva financí v roce 1948, která rozhodla o sloučení čtyř tuzemských pojišťoven a dala vzniknout Československé pojišťovně, národnímu podniku. V průběhu času se díky dalším podzákonným regulacím stala tato pojišťovna prakticky monopolem na trhu. Důležitou regulací představoval i nový zákon o pojistné smlouvě, neboli zákon č. 189/1950 Sb. Mimo jiné tento zákon stanovil, že „*pojistnou smlouvou se pojišťovna za úplatu (pojistné) zavazovala a) při pojištění majetku nahradit škodu v mezích smlouvy a b) při pojištění osob platit smlouvou určené částky, nastane-li za trvání pojištění událost ve smlouvě uvedená (pojistná příhoda).*“²⁰ V rámci tohoto ustanovení lze spatřovat povinnost k náhradě škody z pojistné události, kdy tato povinnost vzniká právě na základě smlouvy. V období 50. let byl vydán i zákon o organizaci pojišťovnictví, který prohloubil ideje socialismu a v rámci svých ustanovení mimo jiné uváděl, že majetek pojišťovny je ve vlastnictví státu, podnikový plán pojišťovny byl součástí národního hospodářského plánu atp. Přes všechnu snahu, zákon nebyl v účinnosti dlouho a v roce 1952, byl pod vlivem centralizace řízení národního hospodářství zrušen a nahrazen zákonem o pojišťovnictví.²¹

1.4 Občanský zákoník z roku 1964

Vzhledem k upevňování moci a dalšího vtělování socialistických zásad do právního řádu, se v roce 1960 na zasedání ÚVKŠČ tento výbor shodl na požadavku vytvoření nového občanského zákoníku, který do sebe tyto zásady začlení. Bylo vydáno usnesení na jehož základě se v roce 1964 vydal občanský zákoník a zákoník hospodářský. Základní socialistické principy byly vtěleny článků I. až VIII. občanského zákoníku své úvodní preambule. Závazkové právo zaznamenalo hlavní změnu v pojetí závazků obecně. Nově zákon nehovoří o závazkových vztazích, ale pouze o občanských právech a povinnostech. Tento zákon rozdělával na závazky na závazky mezi občany, kterým byla věnována v část pátá tohoto

---

²⁰ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x., str. 95

²¹ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x., str. 97-98

zákona. Zcela novým pojmem byly tzv. služby. Tento pojem označoval závazkové vztahy mezi občanem a socialistickou organizací, kterým byla věnována odděleně část čtvrtá. V části čtvrté věnované službám se setkáváme s právní regulací pojištění. Toto zařazení vyplývá s dříve zmíněné centralizace a znárodnění pojišťoven do rukou státu.²² Účinnost tohoto zákona trvala až do roku 2013, což lze pokládat za dlouhé trvání oproti předchozí úpravě. Samozřejmě procházel v průběhu doby mnoha novelizacemi, které reagovali na potřeby společnosti. Největší novelizací prošel v roce 1991, kdy potřeba nebyla jen společenská, ale vzhledem ke změně politického uspořádání a vzniku samostatné ČR i politická.

V rámci institutu náhrady škody zákon pracuje v §420 se subjektivní odpovědností občanů za škodu, kdy občan je právně odpovědný za škodu, kterou způsobil protiprávním jednáním. V odstavci dva navíc vyžaduje zavinění.²³ Mimo tuto subjektivní odpovědnost zákon v následujících paragrafech zná i tzv. zvláštní případy odpovědnosti za škodu. Pro občanský zákoník z roku 1964 je důležitá konstrukce, že škoda je vyčíslitelná v penězích a má zpravidla materiální povahu.²⁴ Vedle této škody, nazývané také škodou skutečnou, znal také stejně jako římské právo ušlý zisk, který v podstatě představuje to co poškozenému ušlo vzhledem k původní škodní události. Tento institut však přinesla až novela z roku 1991, kdy do té doby občanský zákoník pracoval pouze s pojmem škody jiná.²⁵ Občanský zákoník umožňoval náhradu škody naturální restitucí a teprve pokud nebylo možná, nebo to nebylo možné už z povahy věci, jako například u škod na zdraví, zakládal povinnost nahradit škodu v penězích.

Rok 1964 se stal významným mezníkem i v oblastní právní úpravě pojišťovnictví. Vzhledem k rozsáhlé rekonstrukci občanského práva, došlo i na změny v oblasti pojišťovnictví. Pojištění a jeho hlavní úprava bylo začleněno do občanského zákoníku pod část čtvrtou v oblasti služeb, neboli jak je uváděno

---

²² VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Vývoj soukromého práva na území českých zemí. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, str. 446, 456

²³ Zákon 40/1964 Sb. Občanský zákoník, dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40/zneni-0#cast6>

²⁴ BIČOVSKÝ, Jaroslav a Milan HOLUB. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva: podle právního stavu k 1.1.1995. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-53-2, str. 16

²⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav a Milan HOLUB. Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva: podle právního stavu k 1.1.1995. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-53-2, str. 33

dříve, do části závazkových vztahů působících mezi občany a socialistickými organizacemi. Speciální právní úpravu obsahují §345-§385 a v rámci podřazení pod obecnou úpravu závazkových a smluvních vztahů se na něj vztahovala obecná ustanovení občanského zákoníku. Pojistné podmínky byly dále upravovány vyhláškami o pojištění majetku, pro pojištění osob a pro pojištění odpovědnosti za škodu. Vedle úpravy v občanském zákoníku nacházíme základy také v hospodářském zákoníku a to konkrétně v §358-360. V průběhu dalších let se právní úprava pojišťovnictví upravovala hlavně formou podzákoných předpisů. Důležitou zákonnou úpravou představoval i nový zákon o pojišťovnictví, neboli zákon č. 82/1966 Sb. Vzhledem k federalizaci republiky došlo v roce 1968 i k rozdělení fungování státní pojišťovny na Českou a Slovenskou státní pojišťovnu. V rámci 80. Let se připravovali nové kodifikace zákona o pojišťovnictví a souvisejících norem, ale vzhledem k politickému vývoji k jejich přijetí nakonec nedošlo.²⁶

1.5 Nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník, přijatý v roce 2012 pod č. 89/2012 Sb., dále jen „NOZ“ se stal účinným v roce 2014 a od té doby představuje současnou a stěžejní úpravu závazkových vztahů, náhrady škody a základní právní úpravu pojištění. Problematika náhrady škody je zařazena pod závazky z deliktů a NOZ jim věnuje §2894 - §2971. Základní úpravu pojištění pak představují §2758 - §2872.

V rámci této diplomové práce budou postupně rozebrány důležité základní instituty týkající se odpovědnosti za škodu, způsobu náhrady a propojení náhrady škody s instituty pojištění v následujících kapitolách.

Vysvětlivky tohoto oddílu

ⁱ Vztahy absolutní působící proti všem, nezávisle na vůli adresátů, které zavazují. Jeden ze subjektů je určitý a ten má vůči neurčitému množství jiných subjektů určité absolutní právo či absolutní povinnost, které tedy působí.

ⁱⁱ Vztahy relativní působící pouze mezi stranami určitého vztahu. Závaznost vztahu je dána pouze pro zúčastněné strany, je tedy taxativně určen počet subjektů, na něž právo působí.

ⁱⁱⁱ Předmětem závazků je konkrétní plnění - chování subjektů.

^{iv} Je princip, dle něhož se žalobcův nárok na věc vymáhá v prvé řadě v penězích, nikoli ve věci samé.

^v Aleatorními smlouvami nazýváme smlouvy odvázné, při kterých si ani jedna ze stran nemůže být jista výsledkem předem. Zisk a ztráta z takové smlouvy, je tedy předem neurčitelná.

---

²⁶ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x., str. 100- 103

2 Pojem škody a druhy možných škod dle NOZ

Záměrem této kapitoly, která bude poněkud stručnější, je alespoň okrajově naznačit, jak se v právní úpravě občanského práva od roku 2014 změnilo názvosloví a jaké druhy škod NOZ zná. Vzhledem k šířce tématu se budeme zabývat pouze základními informacemi pro zorientování v dané problematice.

Úprava současného pojetí náhrady škody nalzáme v nové kodifikaci občanského práva. Konkrétně se jedná o ustanovení §2894 – 2971, v rámci kterých NOZ upravuje nejen pojmy související s náhradou škody, ale i způsob a rozsah náhrady, obecné a zvláštní typy odpovědnosti za škodu aj. Z formálního hlediska je náhrada škody řazena do práv majetkových relativních (působících *inter partes* – viz. kapitola 1. Exkurz do právní úpravy problematiky v právu římském). Dále pak závazkové (obligační vztahy), konkrétně se tedy jedná o závazky z deliktů.

Nová úprava občanského práva při přijetí NOZ zavádí i nový pojem z hlediska škody. Oproti staré právní úpravě již nepracuje s pojmem škoda jako pojmem obecným. Pojmem, který NOZ používá je nově pojem újma, který je obsahově a významově širší, než původní pojem škoda. „*Újmou je totiž v pojetí nového občanského zákoníku chápána každá majetková nebo nemajetková ztráta, která vznikla na straně poškozeného v důsledku a v příčinné souvislosti s porušením právní povinnosti ze strany škůdce*“²⁷ Základním dělením, které můžeme v rámci občanského zákoníku nalézt, je rozdělení na kategorii majetkové újmy a nemajetkové újmy. Ani jednu z forem od sebe nelze výslovně oddělit. Z hlediska výkladu ustanovení občanského zákoníku spolu úzce souvisí a navzájem se doplňují.

2.1 Majetková újma

Majetková újma je definována jako jakákoliv újma na jmění člověka. „*Účelem náhrady škody je pak vyrovnání rozdílu (interesse) mezi stavem, který tu je z důsledku existence skutečnosti vyvolávající škodu, a stavem, který by tu byl,*

---

²⁷ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 18

*pokud by k této skutečnosti nedošlo.*²⁸ V užší pojetí tuto újmu označujeme jako škoda. Obecně lze také tvrdit, že majetková újma je vždy vyčíslitelná v penězích. Stejně jako v právu římském i nový občanský zákoník rozeznává škodu skutečnou nebo ušlý zisk poškozeného. Vztah mezi oběma pojmy je podle výkladu NOZ rovnocenný a existence jedné škody není podmínkou pro vznik a vymáhání škody druhé.²⁹

2.1.1 Skutečná škoda

Skutečnou škodu vnímáme jako majetkovou újmu, která znamená snížení hodnoty majetku poškozeného v důsledku škodní události, popřípadě jiného protiprávního jednání ze strany škůdce. Je zde tedy patrné, že na straně poškozeného dochází k ekonomickému snížení hodnoty majetku a to buď poškozením věci, znehodnocením věci, případně i krádeží apod. NOZ spojuje s pojmem skutečné škody také mnoho druhů odpovědností škůdce v závislosti na tom, jak bylo původní věc poškozena. Škůdce může mít povinnost nahradit náklady za opravu, koupí zcela nové věci, vrácení věci majiteli aj. Příkladem může být situace, kdy dojde v důsledku dopravní nehody k poškození automobilu. Škůdce v takovém případě má povinnost nahradit škodu poškozenému v takovém rozsahu, ve kterém škodu zavinil. Například opravu nárazníku vozidla, lakování atp. V praxi se však takové nehody řeší díky pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel, o kterých se dozvíme dále.

2.1.2 Ušlý zisk

Jestli skutečnou škodu charakterizujeme jako škodu, která reálně nastala na hmotné věci, pak ušlý zisk je taková škoda, která byla způsobena poškozenému v důsledku toho, že nemohl věci používat k jejímu účelu. Jde tedy o posouzení ztráty, ke které by nedošlo, pokud by věc nebyla poškozena. Nejčastějším výskytem sporů a náhrady ušlého zisku, jsou hlavně závazkové vztahy mezi

---

²⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 2894 []. In: HULMÁK, Milan, BEDNÁŘ, Václav, BEZOUŠKA, Petr, BOHMAN, Ludvík, DOBROVOLNÁ, Eva, DOLEŽAL, Tomáš, ELEK, Štefan, HANDLAR, Jiří, HAVEL, Bohumil, HORÁK, Pavel, CHALOUPKOVÁ, Helena, KABELKOVÁ, Eva, KASÍK, Petr, KOTÁSEK, Josef, LIŠKA, Petr, MACEK, Jiří, ONDREJOVÁ, Dana, PETROV, Jan, PIHERA, Vlastimil, SEDLÁČEK, Dušan, SEDLÁČEK, Pavel, SELUCKÁ, Markéta, SIMON, Pavel, SVOBODA, Lukáš, TRUBAČ, Ondřej, VÍTOVÁ, Blanka, WAWERKOVÁ, Magdalena. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1496, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/> (Komentář k §2894)

²⁹ NOVOTNÝ, Petr, PAVEL KOUKAL a EVA ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 18

podnikateli. Judikatura dovozuje, že ušlý zisk může být určen jak rozdílem výnosů (co by věc přinesla podnikateli, kdyby nebyla zničena) a náhradou nákladů k jejich dosažení, tak i náhradou nákladů, které poškozený zbytečně vynaložil k dosažení zisku v daném období. Příkladem může být již zmiňovaná dopravní nehoda. Mimo skutečnou škodu, kterou bude škůdce hradit, může vzniknout i povinnost nahradit ušlý zisk, za nemožnost používání vozidla k podnikatelské činnosti.³⁰

Způsob náhrady majetkové újmy je v rámci NOZ opačný ve srovnání se starou úpravou. Nově totiž zákon upřednostňuje náhradu naturální před finanční náhradou škody. Zákon ovšem také dává možnost poškozenému určit, kterému způsobu náhrady sám dává přednost. Z hlediska soudního sporu, nemá sice soud povinnost zkoumat, zda je naturální restituce možná, ale má právo na toto zkoumání z hlediska účelnosti takové náhrady. Soud má také právo na tzv. moderaci. To znamená, že soud má možnost snížit náhradu škody oproti podanému návrhu v případech vyjmenovaných v § 2953 NOZ a následujících. Společným znakem majetkových škod je, že jsou vyčíslitelné na základě objektivních kritérií, nebo na základě znaleckého posudku.

2.2 Nemajetková újma

Mimo majetková újmy (škody) může tedy člověku vzniknout i újma nemajetková, neboli imateriální. Tato škoda nespočívá v reálné ztrátě na majetku, nebo poškození hmotných věcí náležících poškozenému, ale vyplývá z neoprávněného zásahu do jeho osobnosti, zdraví, nebo do jiných právem chráněných nehmotných statků. NOZ připouští možnost, že nemajetková újma může být způsobena jak osobě fyzické, tak osobě právnické. Negativní definicí lze takovou újmu vysvětlit jako jakoukoliv újmu, která nepředstavuje újmu majetkovou, respektive újmu, která nepředstavuje ztrátu na majetku.

Oproti majetkové škodě je prakticky nemožné nemajetkovou újmu vyčíslit na základě objektivních kritérií, nebo na základě znaleckého posudku. Tato újma a určení její výše je ve většině případů závislá na subjektivním pojetí a individuálním posouzení jednotlivých případů. Zhodnocení podléhá řadě

---

³⁰ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 19

hodnotících kritérií, jako je například intenzita neoprávněného zásahu, okolnosti a dopady na poškozeného.³¹ Co se týče způsobu náhrady, tak nemajetková újma se nahrazuje přiměřeným zadostiučiněním a zpravidla v penězích. Konstrukce způsobu náhrady nemajetkové újmy je tedy ve vztahu k majetkové újmě opačná, jelikož zákon dává přednost reálné (finanční) náhradě škody. Zákon však nevyklučuje připouštění i způsoby náhrady nefinančního charakteru, kdy se můžeme setkat například s náhradou formou zadostiučinění omluvou. Bližší specifikaci nefinanční náhrady sice občanský zákoník neposkytuje, ale stanovuje alespoň základní rámec, ve kterém stanoví, že zadostiučinění má být poskytnuto takovou formou, aby byla způsobená újma skutečně a účinně odčiněna.³² Se základní právní úpravou nemajetkové újmy, respektive její části, souvisí katalog subjektivních práv člověka uvedený v části první občanského zákoníku. Jsou jimi například ochrana jména člověka, pseudonym, bydliště člověka, osobnost člověka, podoba a soukromí člověka aj. Pro všechny tyto „druhy“ je společné, že vyházejí z nedotknutelnosti člověka a jeho subjektivních zaručených práv. NOZ stanoví mimo jejich vyjmenování i specifické následky (sankcí) za porušení těchto práv.

Zvláštní úpravu, respektive postup při vyčíslení náhrady, má kategorie náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví a při usmrcení. Právní teorie dovozuje, že tato individuální „úprava“ je dána především tím, že „*ublížení na zdraví a usmrcení věcně představují zcela nejzásadnější zásahy do integrity a osobnostní sféry člověka a současně tak, z pohledu soukromého práva, i nejzávažnější formy nemajetkové újmy.*“³³ Při ublížení na zdraví hrad škůdce jednak peněžitou náhradou za vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy, a náhradu za ztížení společenského uplatnění, pokud poškozenému vznikla tzv. překážka lepší budoucnosti. Zásadní změnou bylo, že NOZ zrušil dosavadní právní úpravu náhrady škod na zdraví v podzákoně formě. „Náhradová vyhláška“, která do té doby poskytovala celkem přehledný způsob určení výše náhrady, byla ze strany soudů a veřejnosti často kritizována pro nemožnost měnit (zvyšovat / snižovat) částky stanovené vyhláškou za jednotlivé typy poškození

---

³¹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 20

³² NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 48-49

³³ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 52

zdraví. Odůvodněním zrušení se rovněž stalo, že moc výkonná takto nepřímo regulovala svobodu rozhodování moci soudní, ve věci určování výše náhrady nemajetkové újmy. NOZ počítá s větší volností při určování a nechává na soudech možnost určení výše nároku. Vzhledem k tomu, že ale původní vyhláška sloužila i pro mimosoudní praxi, v případě vyrovnání a pomáhala ve výkladu neurčitých právních pojmů laikům a při náhradách i pojišťovnám, bylo ještě před účinností NOZ potřeba vytvořit možnou metodiku pro určování výše náhrady jako pomocný nástroj pro tyto subjekty, potažmo i pro soudy před ustálením judikatury NS. Nejvyšší soud tedy spolu se Společností pro medicínské právo a zástupci pojistitelů připravili nezávaznou „Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle §2958 NOZ)“. Z odborného hlediska metodika vycházela ze světových pramenů Světové zdravotnické organizace. Tato metodika se stala opěrným bodem pro určování výše náhrady, nejen pro soudy, ale i ostatní subjekty pracující s náhradou nemajetkové škody (například právě pojistitele) a v dnešní době, i přes svou nezávaznost, je prakticky podpůrným a základním určovatel výše náhrady.³⁴

---

³⁴ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 55-56

3 Pojišťovnictví

Pro účely této diplomové práce je nutné si na začátku vymežit základní pojmy související s pojišťovnictvím, pojištěním a pojistnou událostí. V rámci dané problematiky pojem pojišťovnictví není legálně vymezen, avšak lze ho chápat jako „*specifické odvětví ekonomiky, které zabezpečuje finanční eliminaci rizik ovlivňující činnosti lidí.*“³⁵ Základním účelem pojišťovnictví je tedy prostřednictvím její vlastní pojišťovací, či zajišťovací činnosti kumulace finančních prostředků od pojistníků a jejich přerozdělování směrem k jiným pojistníkům na základě uznané pojistné události formou odškodnění. Zde si můžeme všimnout principu solidarity, který mezi pojistníky vzájemně působí.

Hlavním předmětem tohoto ekonomicko-právního oboru je pojištění. Ani tento pojem nenachází svou přímou legální definici. Ve smyslu prvního odstavce ho lze chápat jako ekonomický nástroj pro eliminaci finančních rizik negativních důsledků nahodilosti.³⁶ Z hlediska formy, respektive z hlediska toho na základě jaké právní skutečnosti pojištění vzniká, můžeme pojištění členit na pojištění zákonné (ex lege) a pojištění smluvní (ex consensu), které lze dále rozčlenit na pojištění povinné smluvní (ex consensu amet) a pojištění dobrovolné (ex consensu voluntariis). Jediná zákonná pojištění, která česká právní úprava zná, jsou zdravotní a sociální pojištění. S těmito pojištěními se setkáváme v rámci občanského života hlavně při odvedech ze mzdy. Pro účely této práce, se ale budeme zabývat skupinou pojištění smluvních.³⁷

3.1 Smluvní pojištění

Smluvní pojištění v rámci právní úpravy ČR můžeme, jak již bylo naznačeno v předchozím odstavci rozdělit do dvou základních skupin. Pro obě je charakteristické, že vznikají na základě smlouvy, tzn. na základě konsensuálního právního jednání dvou osob.

---

³⁵ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 11

³⁶ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 19

³⁷ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 24

3.1.1 Povinné smluvní pojištění

Tento pojem používala hlavně stará právní úprava, dnes je v NOZ používán pojem pouze povinné pojištění. Tato podkategorie označuje taková pojištění, kde povinnost účastníků uzavřít pojistnou smlouvu vyplývá přímo ze zákona. Důvodem regulace a určování právní povinnosti uzavřít smlouvu je zvýšené riziko vzniku škody a ochrana poškozených osob. Klade se zde důraz na jistotu poškozené osoby k možnosti být odškodněn, i kdyby škůdce neměl dostatek vlastních finančních prostředků. V našem prostředí jsou nejznámějšími představiteli tohoto pojištění například pojištění odpovědnosti za škodu, typicky pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, nebo pojištění profesní odpovědnosti.³⁸ I když je právní povinnost smlouvu uzavřít, je na pojistníkovi, kterého pojistitele si k uzavření pojistné smlouvy zvolí. Je tedy ponechána volnost výběru a stále se jedná o segment pojištění, kde se lze bavit o komerčním základě. V § 2770 a následujících lze nalézt základní právní úpravu povinného pojištění, je však typické, že jednotlivá povinná pojištění mají vlastní právní úpravu. NOZ působí k ostatním právním předpisům jako *lex generali* a v subsidiárním podpůrném vztahu. Ve svém první ustanovení této části umožňuje odchýlit se od ustanovení zákona a poskytuje určitou smluvní volnost, ovšem za podmínky, že nedojde ke snížení rozsahu pojištění požadovaného jiným zákonem.

3.1.2 Dobrovolné smluvní pojištění

Tato podkategorie označuje taková pojištění, kde uzavření pojistné smlouvy je dáno na dobrovolném svobodném rozhodnutí účastníků. Tato pojištění se uzavírají za cílem finanční stability pojistníka. Slouží k eliminaci finančních dopadů nahodilé události na pojistníka, k možnosti odškodnit poškozeného i mimo vlastní finanční zdroje pojištěného. Jejich regulace je obsažena v NOZ a většina produktů na pojistném trhu je právě tímto druhem pojištění. Z příkladu lze uvést pojištění životní, pojištění majetku, cestovní pojištění aj.

3.2 Pojistná smlouva

Smluvní pojištění povinné i dobrovolné vzniká na základě pojistné smlouvy. S ohledem na právní úpravu v rámci NOZ je pojistná smlouva zařazena do smluv odvážných. Odvážné smlouvy, nazývané též jako smlouvy aleatorní,

---

³⁸ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 14

jsou „*takové smlouvy, kde prospěch nebo nepospěch alespoň jedné ze smluvních stran závisí na nejisté události. Jedná se tedy o událost, o které není smluvní stranám známo, zdali a kdy nastane nebo nastala.*“³⁹

Obecnou definici pojistné smlouvy nalezneme v §1841 NOZ, kdy zákon hovoří o jejím zařazení také mezi smlouvy o finančních službách, spolu s dalšími produkty finančního trhu. Podmínkou definice tohoto ustanovení je, že pojistná smlouva je smlouvou spotřebitelskou. To znamená, že vztah působící mezi stranami je mezi spotřebitelem a podnikatel. „*NOZ upouští od zavádějícího termínu „spotřebitelská smlouva“, který mohl budít dojem zvláštního smluvního typu, a nově používá spojení „smlouva uzavíraná se spotřebitelem“, kterou definuje jako smlouvu, kterou se spotřebitelem uzavírá podnikatel, přičemž ustanovení příslušného oddílu se použijí rovněž na závazky z těchto smluv vzniklé.*“⁴⁰Upřesnění této definice a určení subjektů tohoto vztahu pak poskytuje ustanovení §2758 kde zákon vymezuje, že pojistnou smlouvou se strany, v tomto případě pojistitel a pojištěný vzájemně zavazují k právům a povinnostem. Povinností pojistitele je v případě nahodilé pojistné události (kryté pojistnou smlouvou) poskytnout pojištěnému, nebo třetí osobě plnění. Povinností pojistníka je pak zaplatit za krytí tohoto rizika pojistné, stanovené pojistnou smlouvou.⁴¹ Tento vztah pojmenováváme jako vztah synalagmatický, neboli se vzájemnými právy a povinnostmi.

Zákon také v § 2758 odst. 2, vyžaduje písemnou formu pojistné smlouvy. Výjimkou z toho ustanovení je situace, kdy se pojištění ujednává na méně, než jeden rok, v takovém případě zákon písemnou formu nevyžaduje. Zvláštním způsobem vzniku pojistné smlouvy, je případ kdy pojistná smlouva vzniká zaplacením. A to v případě, kdy přijme pojistník nabídku včasným zaplacením pojistného. U takového jednání hovoříme o konkludentním souhlasu s uzavřením smlouvy.⁴²

---

³⁹ RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 366

⁴⁰ VOZÁR, Jan. EPRAVO.CZ [online]. 2013, listopad [cit. 15. 2. 2019]. Dostupné na WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spotrebitelske-smlouvy-v-noz-92749.html>

⁴¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2758

⁴² NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Smluvní právo*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 219

Pro platnost pojistné smlouvy je důležitá existence pojistného zájmu. Tento zájem spočívá v potřebě pojistníka chránit se před následky možné pojistné události. Pojistník může mít pojistný zájem na životě a zdraví vlastním, nebo cizím. Při pojištění cizího života, nebo zdraví je důležité, aby pojistník měl právní zájem na pokračování příznivého zdravotního stavu, nebo života. Dále také na majetku vlastním, nebo cizím. U pojištění cizího majetku je podmínkou, že možná škoda na majetku cizím, by mohla způsobit přímou majetkovou újmu pojistníkovi. V případě neexistence pojistného zájmu od počátku pojištění je smlouva absolutně neplatná, pokud o ní pojistník věděl a pojistitel nevěděl a vědět nemohl. Zákon umožňuje v případě pojištění majetku pozdější vznik pojistného zájmu. Jedná se o situace, kdy v čase uzavření pojistné smlouvy, pojistný zájem neexistuje, ale důvodně lze mít za to, že pojistný zájem nastane.⁴³

„Stejně jako zákon požaduje, aby pojistná smlouva obsahovala formu a způsob stanovení pojistného plnění, požaduje také stanovení formy a výše pojistného, popř. jeho splatnost. Pojistné je povinen platit pojistník, což nevyklučuje možnost jeho splacení jinou osobou, např. pojištěným, oprávněnou osobou či zástavním věřitelem. Pojistné může mít formu jednorázového pojistného, běžného pojistného, ale také se může jednat např. o mimořádné pojistné, vstupní pojistné atp.“⁴⁴

3.2.1 Účastníci pojistného vztahu a osoby zúčastněné na pojištění

Jak již bylo zmíněno výše zákonnými smluvními stranami pojistné smlouvy jsou pojistitel a pojištěný. Z pohledu zvláštních zákonů právní úpravu týkající se osoby pojistitele poskytuje zákon č. 277/2009 Sb., zákon o pojišťovnictví. V rámci této úpravy může být *secundum et intra legem*^{vi} pojistitelem pouze právnická osoba, které je na základě zvláštního povolení oprávněna provozovat pojišťovací činnost. Předmětem této činnosti je zejména uzavírání pojistných smluv a provozování pojištění.⁴⁵ V rámci občanského zákoníku, však nejsou požadavky stanoveny tak přísně, v tomto případě poskytují

⁴³ RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 367

⁴⁴ PŘÍKRYL, Vladimír, ČECHOVÁ, Jana. *Pojistná smlouva a její základní znaky*. Právní rozhledy. 2018, č. 10, s. 364-366, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbx4s7geyf6427gm3dilttnmyq&groupIndex=2&rowIndex=0#>

⁴⁵ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Smluvní právo*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 217

výklad jeden z autorů NOZ prof. Eliáš: „*Zatímco podle zákona o pojistné smlouvě byla za pojistitele chápána pouze osoba s příslušnou licenci podle zákona o pojišťovnictví, občanský zákoník od tohoto požadavku upouští. Pojistitelem je tedy každý, kdo v této roli vystupuje, bez ohledu na to, zda je, či není oprávněn podle veřejného práva v pojišťovnictví podnikat a vykonávat pojišťovací činnost. Nedostatek podnikatelského oprávnění na straně pojistitele není důvodem neplatnosti pojistné smlouvy.*“⁴⁶

Naopak v roli pojistníka vystupuje jakákoliv právnická či fyzická osoba, tak i fyzická osoba spotřebitele, kterému je přiznána zvláštní ochrana dle pojistného vztahu. Především je pojistník osobou, která se zavazuje platit pojistné a po které se v případě neplacení bude pojistné vymáhat. Osoba pojistníka může vystupovat v několika rolích. V první řadě je to situace kdy pojistník je zároveň i pojištěným. Dle § 2766 je pojištěným „*osoba, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se pojištění vztahuje*“⁴⁷. V případě situací kdy se jedná o tutéž osobu, jde tedy o situaci, kdy pojistník pojišťuje vlastní zájmy. V případě kdy se uzavírají smlouvy, kde pojistník není shodný s pojištěným, jedná se o smlouvy uzavírané v zájmu třetích osob a v jejich prospěch, nebo ve stejné situaci sice pojistník pojišťuje cizí zájmy, ale ve prospěch vlastní. U poslední zmíněné možnosti občanský zákoník podmiňuje tento způsob uzavření pojištění souhlasem pojištěné osoby.⁴⁸ Stranou pojistné smlouvy a jejím subjektem zůstává stále pojistník, je proto v tomto vztahu zároveň i osobou oprávněnou. Pojištěný je v této situaci pouze subjektem vlastního pojistného vztahu, nikoliv pojistné smlouvy. Nárok na výplatu může pojištěný v tomto postavení získat pouze jako osoba obmyšlená, v případě smrti pojistníka.⁴⁹

Dalšími osobami, které mohou být součástí pojistných vztahů jsou oprávněná osoba, obmyšlený a poškozený. Svou legální definici v zákoně nachází pouze osoba oprávněná a to v § 2770 NOZ. Je jí ta osoba, které vzniká v důsledku

---

⁴⁶ ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2, srovnání dostupné z: www.beck-online.cz/

⁴⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2766

⁴⁸ NOVOTNÝ, Petr. Nový občanský zákoník: Smluvní právo. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 218

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 4513/2016, ze dne 20.6.2017

pojistné události nárok na výplatu pojistného plnění.⁵⁰ Touto osobou mohou být jak pojištěný, pojistník, tak i jinak výslovně určená osoba, uvedena v pojistné smlouvě. Obmyšlená osoba je de facto specifický druh oprávněné osoby. Její pojistný vztah je závislý na smrti pojištěné osoby. Její právo na výplatu pojistného plnění totiž vzniká „v případě smrti pojištěného. Určuje ji pojistník a specifikuje ji jménem nebo vztahem k pojištěnému. Pokud není pojistník zároveň pojištěným, může tak učinit pouze se souhlasem pojištěného.“⁵¹ I když přesnou definici NOZ nezakládá, dále s pojmem obmyšlené osoby pracuje v ustanoveních §2820 a následujících. Poslední možnou osobou v rámci pojistných vztahů je poškozený. V rámci pojistného práva je poškozený osobou, která utrpěla škodu na majetku, životě nebo zdraví a za níž podle platných právních předpisů odpovídá jiná osoba.

3.3 Pojistná událost a její šetření

Pro vymezení pojmů pojistná událost je třeba rozdělit z hlediska praxe události škodní a události pojistné. Škodní událostí může být jakákoliv událost, která svým důsledkem způsobila škody na zdraví (zraněním, nemocí, smrtí), majetkové škody (ztrátou, zničením, poškozením věci), nebo škody finanční (ztráta příjmu, ušlý zisk). Jedná se tedy o právní skutečnost, která by mohla být důvodem pro vznik události pojistné. V občanském životě se prakticky jedná o jakoukoliv událost, se kterou subjektivně souvisí škoda. Pojistnou událostí je pak ve světle §2758 taková škodní událost, která nastala nahodile a krytá pojištěním. Toto jsou dva základní pojmové znaky pojistné události ve světle ustanovení NOZ. Nahodilost je podmínkou, která může být prolomena. Toto vyplývá hlavně z principů povinného pojištění, kdy zájem na ochraně třetích osob převyšuje zájmy pojistitele a ukládá mu povinnost z takové události plnit.⁵² Z hlediska praxe, lze do definici přidat i dodatek, že je to taková škodní událost, kterou pojistitel v rámci likvidace (šetření pojistné události), za pojistnou událost uzná. S pojistnou událostí je dále spojena povinnost pojistitele plnit a to na základě sjednaného pojištění.

---

⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2770

⁵¹ MONDE.CZ [online]. 2019, listopad [cit. 18. 2. 2019]. Dostupné na WWW: <http://monde.cz/pojmy-v-pojistovnictvi/>

⁵² NOVOTNÝ, Petr. Nový občanský zákoník: Smluvní právo. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 226

Občanský zákoník v §2796-§2799 popisuje základní podmínky postupu při likvidaci takové pojistné události. Nastane-li událost škodní, neboli „*událost se kterou ten, kdo se považuje za oprávněnou osobu^{vii}, spojuje požadavek na pojistné plnění*“⁵³ v rámci svého subjektivního vnímání, oznámí tuto skutečnost bez zbytečného odkladu pojistiteli. Povinností takové osoby je uvést při oznámení škodní události úplné a pravdivé informace o vzniku takové události, o právech třetích osob a o možném vícenásobném pojištění. Celý postup činí tak, jak bylo ujednáno v pojistné smlouvě, v rámci pojistných podmínek. Zákon přímo neurčuje písemnou formu oznámení, avšak pro možné soudní spory se tato forma doporučuje. Oznámení lze v prvotní formě například podat formou telefonického hovoru, prostřednictvím internetové aplikace, nebo přímo na pobočce pojistitele. Spolu s oznámením tato osoba předkládá potřebné doklady. Vzhledem k různým druhům pojištění se mohou postupy a potřebné doklady lišit v návaznosti na jednotlivé druhy. Například typicky u pojištění motorového vozidla je potřeba, mimo smluvní dokumentaci a potvrzení o pojištění, také dokládat technický průkaz vozidla a jedním z prvních kroků bude kontrola takového vozidla likvidátorem daného pojistitele.

Na základě takového oznámení je pojistitel povinen zahájit bez zbytečného odkladu pojistné šetření. Cílem takového šetření pojistné události je zjistit, zda oznámená škodní událost, bude zároveň událostí pojistnou a případný rozsah jeho povinnosti plnit. Šetření pojistné události provádí likvidátor určený pojistitelem. V rámci postupu ověřuje nejen rozsah škod, ale zda k nim došlo v souladu s oznámením, které oznamovatel škodní události podal. Zjistí-li se, že oznamovatel vědomě podal hrubě zkreslené, nebo nepravdivé informace nebo úmyslně zamlčí informace související se vznikem škodní události, má pojistitel právo na náhradu nákladů vynaložených za účelem šetření pojistné události. Vyvratitelná právní domněnka v druhém odstavci § 2797 v poslední větě presumuje, že pokud se neprokáže opak tak pojistitel vynaložil prokázané náklady účelně. Stejně právo na náhradu svědčí pojistiteli i když pojistník, pojištěný, nebo jiná osoby tyto náklady záměrně vyvolá svým chováním.

Doba pro šetření pojistné události jsou tři měsíce. Nelze-li šetření pojistné události v této době uzavřít, vyrozumí o tom pojistitel osobu oznamovatele a sdělí

---

⁵³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2796

důvody pro nemožnost ukončení šetření. Pokud se pojistná událost nemůže v této době uzavřít má osoba oznamovatele právo na zálohu z pojistného plnění. Brání-li však vyplnění zálohy rozumný důvod, neposkytuje se. V případě, že šetření pojistné události nelze uzavřít vinnou pojistitele, zakládá NOZ v odstavci 3 §2798, že je pojistitel v prodlení. Toto ustanovení má za následek možnost požadovat při výplatě pojistného plnění oznamovateli i úroky z prodlení na základě §1970 NOZ. Ve smyslu základních zásad NOZ, konkrétně poslední věty § 1 (1) je uplatňování soukromého práva nezávislé na právu veřejném, to znamená, že šetření přestupku či trestného činu nemůže ovlivnit délku šetření pojistné události.

Šetření pojistné události končí sdělením o výsledku šetření pojistné události osobě, která událost oznámila. Výsledkem může být zamítnutí vyplacení pojistného plnění na základě šetření pojistné události, nebo vyplacení pojistného plnění. S vyplacení pojistného plnění pojistitel v písemné formě zdůvodní výši a způsob výpočtu pojistného plnění. Neupraví-li si strany v pojistné smlouvě jinak je lhůta pro vyplacení pojistného plnění 15 dní, po ukončení šetření pojistné události.⁵⁴

3.4 Pojistné plnění

Právo na pojistné plnění vzniká, jak již bylo výše zmíněno osobě, která má v rámci svého právního postavení nárok na jeho výplatu. Těmito osobami mohou být v různých situacích pojistník, pojištěný, oprávněná osoba nebo osoba obmyšlená. Pod samotným pojmem pojistné plnění se rozumí náhrada pojistitele v případě vzniku pojistné události. V praxi se tato náhrada poskytuje především v peněžní formě, ovšem právní úprava nevyklučuje ani plnění formou naturálního plnění.⁵⁵

3.4.1 Naturální plnění

Naturální plnění představuje formu nemajetkové náhrady z pojistné události. Specifikem této náhrady je, že není poskytována v penězích, nýbrž je poskytována formou naturální restituce, nebo formou tzv. asistencí od pojistitele.

---

⁵⁴ NOVOTNÝ, Petr. Nový občanský zákoník: Smluvní právo. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 226

⁵⁵ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 37

Z pohledu NOZ se v rámci naturálního plnění bavíme o tzv. naturální restituci. Aktuální právní úprava na rozdíl od minulé zavádí náhradu touto formou jako primární způsob odčinění majetkové škody v §2951. Naturální restitucí rozumíme návrat věci do předešlého stavu. Předešlým stavem však není faktický stav věci, nýbrž návrat věci do takového stavu, aby mohla plnit svůj původní hospodářský účel. Cílem je tedy navrátit věc do takového stavu, jako kdyby k žádné škodě nedošlo. Plnění takové pojistné události má v případě poškození věci formu opravy, nebo v případě jejího zničení poskytnutím věci stejného druhu a kvality. V rámci náhrady u pojistné události není vyloučeno, aby se způsob náhrady škody kombinoval. Škoda může být tedy nahrazena z části naturální restitucí (například opravou poškozené automobilu) a z části finanční náhradou (zaplacení půjčoveného za náhradní vozidlo).⁵⁶

Občanský zákoník omezuje použití naturální restituce třemi základními pravidly. Prvním pravidlem je vůle poškozeného, kdy je na jeho rozhodnutí zda bude požadovat formu náhrady právě uvedením do předešlého stavu, nebo se odkloní od této možnosti a bude požadovat náhradu škody v penězích. Toto pravidlo vyplývá z věty druhé §2951 NOZ. Druhým omezujícím pravidlem je možnost samotného plnění touto formou. Naturální restituce je přípustná pouze pokud je tzv. hospodářsky smysluplné. To znamená, že náklady na obnovení hospodářského stavu nejsou zjevně nepřiměřené vzhledem ke způsobené škodě. V praxi o limitu takové náhrady rozhoduje soud. Třetí pravidlo není výslovně uvedeno ve zvláštní části občanského zákoníku, můžeme ho však dovozovat ze samotných principů NOZ, kdy i škůdce je chráněn před zneužitím práva. V §8 NOZ je psáno, že zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany. To znamená, že pokud by poškozený své právo na naturální restituci požadoval v nepřiměřené možné míře a způsoboval tím zjevné obtíže škůdci, i když šlo náhradu škody řešit jinak, nepoživá toto chování vlastní právní ochrany a není tak činěno ve smyslu NOZ.⁵⁷

---

⁵⁶ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 191

⁵⁷ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 191-192

Z hlediska praxe na pojistném trhu můžeme do naturálního plnění zařadit i tzv. asistenční služby. Jsou jimi služby, které pojistitel poskytuje na základě pojistné smlouvy jako nadstandardní služby v rámci pojištění, nebo ke zmírnění rizika a následné škody. Asistence lze dělit do základních skupin jako asistence zdravotní, kde se můžeme bavit například o nadstandardních lékařských ošetřeních, lázeňských službách apod. Druhou skupinou jsou asistence právní, kdy pojistitel poskytuje základní právní poradenství v oblasti pojišťovnictví například v případě soudního sporu. A poslední skupinou asistencí jsou tzv. asistence technické, pod které můžeme například zařadit odtah vozidla z místa nehody, opravu na místě, výměnu pneumatik apod.⁵⁸ Veškeré asistenční služby jsou předmětem pojistné smlouvy a jsou závislé na smluvních ujednáních a domluvě mezi pojistitelem a pojistníkem. Nabídka některých typů asistenčních služeb se v praxi liší v důsledku druhu pojištění, a toho od kterého pojistitele pojištění pochází.

3.4.2 Peněžní podoba pojistného plnění

Majetkovou formu náhrady škody představuje pojistné plnění v peněžní podobě. V rámci peněžní náhrady rozlišujeme náhradu škody u pojištění, které kryjí konkrétní potřeby a toto plnění pak vyjadřuje reálnou škodu – pojištění škodové. Na druhé straně pak výplatu pojistného plnění, které kryjí abstraktní potřeby a ty jsou vypláceny vzhledem k předem sjednaným pojistným částkám – pojištění obnosové.⁵⁹ Toto členění můžeme nalézt v občanském zákoníku, přičemž hovoříme o členění z hlediska účelu pojištění.

Účelem škodového pojištění je tedy náhrada reálné a konkrétní vzniklé škody z pojistné události. Plnění z toho pojištění je tedy závislé na rozsahu a výši nastalé škodní události. Zákonnou definici můžeme nalézt v § 2811 kdy zákon hovoří o tom, že: „*Při škodovém pojištění poskytne pojistitel pojistné plnění, které v ujednaném rozsahu vyrovnává úbytek majetku vzniklý v důsledku pojistné události.*“⁶⁰ K výkladu je nutné doplnit, že i tato náhrada je ovšem ohraničena pojistnou smlouvou, respektive limity, které si pojistitel a pojistník mezi sebou

---

⁵⁸ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 37

⁵⁹ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 37

⁶⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2811

sjednali. Lze tedy tvrdit, že pojistné plnění nemůže být vyšší, než pojistné limity uvedené ve smlouvě a na základě principu a účelu škodového pojištění také to, že pojistné plnění nemůže být vyšší, než je reálná škoda. Účelem tedy není obohacení poškozené osoby, ale pouze náhrada reálných nákladů za účelem náhrady škody z pojistné události. V souvislosti s účelem škodového pojištění má pojistitel právo na přechod práv na náhradu škody zákonnou cestí, jinak nazývaná také jako regresní náhrada vůči těm subjektům, jejichž příčinou nebo jednáním nastala pojistná událost. Jinak řečeno veškerá práva na náhradu škody oprávněné osoby, pojištěného, nebo osoby jež vynaložila zachraňovací náklady, přechází na pojistitele momentem vyplacení pojistného plnění a to až do výše částek, které pojistitel vyplatil. Tato cese je omezena a neuplatňuje v případě, kdy by toto právo uplatňoval proti osobám žijícím s touto osobou ve společné domácnosti, nebo proti osobám odkázaným výživou na tyto osoby. Typickými zástupci škodového pojištění na pojistném trhu jsou pojištění majetku, popřípadě věcí a pojištění odpovědnosti.⁶¹

Na druhé straně účelem obnosového pojištění je tedy vyplacení sjednaného pojistného plnění v pojistné smlouvě bez ohledu na to, jak vysoká byla reálná škoda. Proto tuto náhradu označujeme jako abstraktní a ve své podstatě nereálnou, respektive neodrážející reálnou škodu. Skutečná výše škody se v rámci šetření pojistné události nezjišťuje. Výše výplaty pojistného plnění je dána buď pevnou částkou, měsíčními dávkami, nebo v rozsahu určitého procenta z pojistné částky. Důležitými dokumenty jsou zde pojistná smlouva a přiložené pojistné podmínky pro výpočet, ze kterých částky, případně jejich určení vychází. Právní úprava neomezuje výši sjednaných pojistných částek, nebo množství sjednaných pojištění jako v případě pojištění škodových. Jediným regulativem je tak pouze ochota obou stran uzavřít pojistnou smlouvu na dané částky a ochota pojistníka akceptovat cenu za určitou výši pojistného krytí.⁶² Důležitým ustanovením je i §2822, který určuje, že právem na plnění obnosového pojištění sjednaného dobrovolně, není dotčeno právo na náhradu škody vůči škůdci. Pojištění tedy ve svém smyslu slouží k ekonomickému vyrovnání finanční situace poškozeného, ale

---

⁶¹ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str.242, 253

⁶² DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 38-39

mimo to není dotčeno právo na jinou náhradu škody podle obecných ustanovení. Typickým zástupcem obnosového pojištění je pojištění osob, konkrétně například pojištění životní nebo úrazové.

Pokud bychom se bavili striktně o pojmu náhrady škody, jako kompenzace s reparační funkcí vázanou na faktickou škodu, respektive odrážející náhradu škody reálné, lze za ní považovat pouze škody z pojistných událostí pojištění škodových.

Pro účely této diplomové práce se budeme držet této teorie. Dále se tedy zaměříme na pojištění tohoto druhu, konkrétně pak na pojištění odpovědnostní a pojištění majetkové, u kterých se pokusím poukázat na právní úpravu, jejich pojem a právo náhrady škody z nich vznikající.

3.4.3 Promlčení práva na pojistné plnění

Právní úpravu promlčení nalezneme v obecné části občanského zákoníku, konkrétně v §609 a následujících. Obecně je promlčení institutem práva, kdy po uplynutí zákonné, nebo smluvně určené doby, není dlužník povinen plnit svůj závazek. Plní-li však, nemůže požadovat vrácení vyplacené částky. V souvislosti s pojištěním se jedná o promlčení práva na výplatu pojistného plnění, kdy na straně „dlužníka“ vystupuje pojistitel a na straně „věřitele“ vystupuje osoba žadatele o výplatu pojistného plnění. Z ustanovení §626 zjišťujeme, že promlčecí doba pro pojistné plnění počíná běžet jeden rok po pojistné události. Podle §629 je obecná promlčecí doba 3 roky, avšak speciální ustanovení §635 stanoví, že pokud se jedná o pojištění životní je promlčecí doba deset let. V druhém odstavci též speciální ustanovení vůči §629 stanoví, že u pojištění odpovědnosti za škodu se možné pojistné plnění promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody dle obecných ustanovení.

K vysvětlení ustanovení lze říct, že u neživotního pojištění je tedy celková promlčecí doba 4 roky od pojistné události. Jeden rok je subjektivní lhůta pro počítání běhu promlčecí doby a další tři roky je objektivní promlčecí doba dle obecného ustanovení o promlčení. U životního pojištění je celková promlčecí doba 11 let od pojistné události. Jeden rok je opět subjektivní lhůta pro počítání běhu promlčecí doby a dalších deset let je objektivní promlčecí doba dle speciálního ustanovení. U pojištění odpovědnosti za škodu záleží na druhu škody,

která byla v rámci pojistné události způsobena. Dle druhu se potom určuje promlčecí doba pro určené škody.⁶³

---

^{vi} Označuje druh právního jednání, a to jednání pouze na základě a v mezích zákona.

^{vii} Stejná práva mají podle odstavce 2 § 2796 i jiné osoby mající na pojistném plnění právní zájem.

---

⁶³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §609 a následující

4 Náhrada z pojištění odpovědnosti za škodu

I když je náhrada škody z pojistné události, respektive povinnost k její náhradě, dána z titulu smlouvy a je tedy smluvním závazkem, řídí se způsob její náhrady ustanoveními části čtvrté, hlavy III. občanského zákoníku, kde poskytuje její obecnou úpravu. Je proto potřeba si také vysvětlit kdy vlastně osobě škůdce vzniká povinnost škodu nahradit a kdy je za škodu odpovědný dle ustanovení občanského zákoníku. Tuto povinnost k náhradě, jak si totiž ukážeme dále je možné na základě smluvního pojistného vztahu přesouvat na pojistitele a za určitých podmínek nemusí samotná náhrada zasáhnout majetkové poměry škůdce. V rámci dalších podkapitol se pokusím poukázat na právní úpravu odpovědnosti za škodu dle NOZ a dále pak přímo na pojištění odpovědnosti za škodu, jeho druhy a způsob náhrady škody z takového pojištění.

4.1 Odpovědnost za škodu dle NOZ

S příchodem účinnosti NOZ se změnila i úprava odpovědnosti za škodu. Do roku 2014 jsme nacházeli právní úpravu tohoto institutu ve třech jednotlivých zákonících (občanský a obchodní zákoník a zákoník práce), ovšem od roku 2014 ji obsahuje pouze občanský zákoník. NOZ zařadil tuto úpravu do části čtvrté v rámci relativních majetkových práv, dále pak závazkové vztahy a do hlavy III. závazky z deliktů. Z hlediska zařazení a vysvětlení pojmů je i zde vidět silná inspirace a recepce ze strany práva římského. Jelikož vysvětlení těchto pojmů proběhlo již v první kapitole, není potřeba se k nim nyní vracet.

Obecnými předpoklady vzniku odpovědnostního vztahu a závazku k náhradě újmy jsou dle NOZ delikt (porušení právní povinnosti), újma, kausální nexus a v určitých případech i zavinění. V případě nenaplnění těchto obecných předpokladů nemůžeme požadovat náhradu škody a takový vztah nemůže mezi škůdce a poškozeným vzniknout.⁶⁴ Pojem újmy byl již nastíněn v předchozí kapitole, a proto nyní vysvětlím zbývající předpoklady.

---

⁶⁴ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 30

4.1.1 Prevenční povinnost

Úvodem této kapitoly je důležité zmínit, že občanský zákoník částečně navazuje na starou právní úpravu v oblasti prevenční povinnosti. Převzatou částí úpravy je pasivní prevenční povinnost, kdy zákon stanoví, že „každý je povinen počínat si při svém chování tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo vlastnictví jiného“⁶⁵, vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života. Tato složka prevenční povinností je pasivní, jelikož se vyjadřuje povinností zdržet se určitého chování. Mimo tuto nová právní úprava zavádí i aktivní prevenční povinnost, kde na rozdíl od pasivní ukládá i povinnost aktivně zakročit na ochranu jiného. Ustanovení § 2901 ukládá povinnost tomu kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo nad ní má kontrolu nebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami, zasáhnout tak, aby újmu odvrátil. U obou ustanovení se setkáváme s podmínkami, že takové povinnosti vznikají pouze vyžadují-li okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života.

Zvláštní formu prevenční povinnosti zavádí §2902, který zavádí povinnost pro škůdce. Pokud škůdce porušil právní povinnost, ale újma ještě nevznikla a je možné ji zbránit, pak je povinen tuto skutečnost oznámit osobě, které újma hrozí. Pokud je tato povinnost splněna, poškozený nemá možnost vymáhat náhradu škody od škůdce, jelikož mohl újmu svým jednáním zabránit.⁶⁶

4.1.2 Porušení právní povinnosti

V druhém oddílu již zmiňované hlavy občanského zákoníku, se zákonodárce zaměřil na možnosti porušení právních povinností. V zásadě je rozděluje do tří základních kategorií, podle právní povinnosti, které porušují. Odpovědnost za škodu tedy vzniká dle zákona z porušení smluvní povinnosti, porušení zákonné povinnosti, nebo z porušení dobrých mravů.

Za další způsoby, které zákon spojuje se vznikem povinnosti nahradit škodu můžeme označit tzv. kvazidelikty. Tyto případy nejsou totiž přímým porušením práva, nebo právní povinnosti, ale je třeba hradit újmu na základě právní skutečnosti. Zákon za tyto případy označuje ty situace, kdy osoba sice vykonává činnost zákonem povolenou, ale nebezpečnou. Jedná se zejména o

---

⁶⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2900

⁶⁶ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 34- 36

činnosti jako zvlášť nebezpečný provoz, provoz dopravního prostředku aj. Zvláštní způsob úpravy je dán hlavně proto, aby zákonodárce mimo základní úpravu odpovědnosti byl schopen reagovat na zvláštnosti jednotlivých případů hlavně v oblastech zavinění, nebo možnosti zproštění.⁶⁷

Z dalších můžeme vyzdvihnout případy, kdy je samotná povinná osoba „kvaziškůdce“, ačkoliv nejednala sama, ale byla například vlastníkem věci, nebo zvířete. Z posledních kategorií bývá za kvazidelikt označováno i bezdůvodné obohacení, nebo případy, kdy byla způsobena újma nepřikázaným jednáním.

68

4.1.2.1 Porušení smluvní povinnosti

První základní kategorií „deliktu“ je porušení povinnosti stanovené ve smlouvě. Zvláštností této kategorie je, že občanský zákoník, na rozdíl od dalších dvou základních kategorií, zde nevyžaduje zavinění na straně škůdce. Je tedy dána objektivní odpovědnost škůdce. Jedinou podmínkou pro vznik nároku na náhradu škody je tedy prokázání porušení smluvní povinnosti. Nová právní úprava je oproti staré poměrně striktní, jelikož strana smlouvy, která porušila povinnost nemusí mít jen povinnost k náhradě škody svému kontrahentovi (druhé straně smlouvy), ale i dalším osobám, kterýmž zájmům mělo případně splnění smlouvy sloužit. V praxi se tak setkáváme i se závazky, které vznikají z porušení smluvní povinnosti, kdy poškozený není stranou smlouvy a dokonce smlouva nemusí být ani ve prospěch třetí osoby. Podstatné je, že porušení zasáhlo do subjektivních práv poškozeného.⁶⁹ Toto popisuje občanský zákoník v §2913 (1).

Ve druhém odstavci téhož ustanovení zákona jsou stanoveny průlomy z objektivní odpovědnosti. Průlomem objektivní odpovědnosti jsou u takového typu porušení právní povinnosti tzv. liberační důvody, které NOZ označuje jako zásah vyšší moci (*vis major*). Takové důvody účastníkovi brání ve splnění povinnosti vyplývající ze smlouvy buď trvale, nebo dočasně a jsou zároveň nepředvídatelnými a nepřekonatelnými překážkami, které nepocházejí z jeho

---

⁶⁷ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva Zahořová. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 59

⁶⁸ RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 404

⁶⁹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva Zahořová. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 38

osobních poměrů a škůdce si je svým jednáním nezavinil sám. Za liberační důvody nepovažujeme ani překážky, jež byl škůdce povinen dle smlouvy překonat, nebo byl-li již s plněním v prodlení, když důvody nastali.⁷⁰

4.1.2.2 Porušení zákonné povinnosti

Ustanovení §2910 hovoří o porušení zákonné povinnosti. V rámci tohoto ustanovení zákon rozlišuje mezi porušením absolutního práva, které škůdce způsobil vlastním zaviněním. Druhým způsobem porušení zákonné povinnosti jsou případy, kdy škůdce zasáhne do jiného práva poškozeného „*zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva*“.⁷¹Tuto skupinu označujeme jako zásah do práv relativních.

Společným znakem je, že porušená povinnost musí vyplývat přímo ze zákona a to ať již přímo z občanského zákoníku, nebo jiného zákona v rámci českého právního řádu. Judikatura ovšem částečně prolomila toto pravidlo, kdy hovoří o tom, že za jistých okolností, lze za takové porušení brát i porušení podzákoných právních předpisů, konkrétně se jednalo o technické normy a požadavky. Nejvyšší soud ČR rozhodoval o sporu o odpovědnosti za škodu a ve svém rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 723/2007 uvedl, že „*Odvolací soud dovodil, že světlost (průřez) vodoměru resp. i navazujícího potrubí nebyly smlouvou ani právním předpisem stanoveny, takový právní závěr i se zřetelem na závěry znaleckého posudku o neodborném zásahu žalované však neobstojí, zejména když výsledky provozní kontroly (revize), byly negativní z důvodu nevyhovění ČSN (tj. závazné technické normě) v parametrech hydrodynamického tlaku a množství požární vody. Z tohoto hlediska není závěr odvolacího soudu, že žalovaná žádnou právní povinnost neporušila, správný.*“⁷² Tímto rozhodnutím NS stanovil, že i porušení technické normy ČSN, může být v určitých případech porušením zákonné povinnosti.

Z hlediska odpovědnosti je dána odpovědnost subjektivní, kdy zákon uvádí, že postačí zavinění z nedbalosti. V §2911 zákon dokonce takový typ zavinění presumuje. Vyvratitelnou právní domněnkou zákon v tomto ustanovení

---

⁷⁰ RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013. ISBN 978-80-87713-10-5, str. 408

⁷¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2910

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Cdo 723/2007

ukládá, že pokud škůdce způsobí škodu porušením zákonné povinnosti, *má se za to*, že ji způsobil nedbalostním právním jednáním. Rozšíření této domněnky poskytuje i následující §2912, kde zákon hovoří o dalších možnostech, kdy vyvratitelnou právní domněnkou zakládá a presumuje nedbalostní jednání při porušení zákonné povinnosti.

4.1.2.3 Porušení dobrých mravů

V první řadě je potřeba zmínit, že pojem dobré mravy patří mezi neurčité právní pojmy. V praxi to znamená, že zákon přímo nedefinuje a ani se nepokouší definovat jeho přímé vymezení. Jde o pojem vyjadřující morální hodnoty společnosti, které závisejí na druhu společnosti, politickém systému, právním systému a jiných okolnostech a je tak v čase a místě proměnlivý. NOZ zařadil povinnosti k respektování dobrých mravů a tak výklad ustanovení tohoto zákoníku nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Vzhledem k rozhodovací praxi je tak zcela na uvážení soudu, aby posoudil zda se o takové porušení jedná či nikoliv. Toto zakotvení by mělo v rámci rozhodování soudů napomáhat k vymizení rozhodnutí, které sice nejsou protizákonné, ale zcela zjevně nejsou spravedlivé. Záměrem zákona je tedy do budoucna sjednocovat pohled na právo (co je po právu) a spravedlnost, což v dnešním kontextu není vždy jedno a to samé.⁷³

Z hlediska vzniku odpovědnosti k náhradě škody občanská zákoník zavádí subjektivní odpovědnost. Na rozdíl od porušení zákonné povinnosti, zde nestačí pouze zavinění z nedbalosti, ale zákon výslovně ukládá, že musí jít o zavinění úmyslné. V ustanovení §2909 tento požadavek naznačuje věta druhá, kdy zákon hovoří o tom že: „*vykonával-li však (škůdce) své právo, je škůdce povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného*“.⁷⁴

4.1.3 Kausální nexus

Posledním základním předpokladem je tedy kausální nexus, jinými slovy příčinná souvislost. Příčinná souvislost je vztah mezi porušením právní povinnosti a následkem (vzniklou újmou). Z pohledu rozhodovací praxe soudů, je příčinná souvislost otázkou skutkovou. Což znamená, že její existence se v řízení zjišťuje a

---

⁷³ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 31

⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2909

posuzuje vzhledem k individuálně určenému případu a jeho skutkovému vývoji. Z čistě právního hlediska se pak jedná o posouzení, které skutky (jevy), lze do vztahu mezi porušením povinnosti a následkem počítat jako skutky důležité pro výsledek a vznik škody. Příčinná souvislost je dána pouze tehdy, když újma vznikla v důsledku daného porušení (protiprávnímu jevu). V praxi se však většinou vztah mezi porušením a újmou skládá z několika jednotlivých skutků. Podmínkou pro vznik odpovědnosti je potom to, aby alespoň jeden z těchto skutků byl jednou z hlavních příčin v důsledku které újma nastala.⁷⁵

4.2 Pojištění odpovědnosti za škodu

Jak již bylo uvedeno dříve pojištění odpovědnosti za škodu je typickým příkladem škodového pojištění. Právní úprava dokonce v §2861 (3) uvádí, že tento typ pojištění ze sjednat pouze jako pojištění škodové.⁷⁶ Principem pojištění odpovědnosti za škodu je krýt rizika související s právní skutečností, že pojištěný může způsobit svou činností škody poškozenému. Pojištění odpovědnosti za škody má v rámci svého rozsahu jedno z nejširších pojetí náhrady škody u pojistného plnění, jelikož kryje škody na majetku, zdraví, životě i finanční škody, za které by mohl pojištěný odpovídat. Mimo tuto náhradu újmy je v rámci pojistného plnění možno poskytnout pojištěnému náhradu nákladů na obhajobu v souvislosti s danou újmou a náhradu nákladů soudního řízení o náhradě takové újmy.⁷⁷ Předmětem pojištění je tedy právní vztah mezi škůdcem a poškozeným (vztah odpovědnosti za škodu). Pojistnou událostí je v tomto kontextu vznik povinnosti k náhradě újmy.

Specifikem tohoto pojištění je, že ve většině případů vyplácí pojistitel pojistné plnění přímo poškozenému a ne pojištěné osobě. Pojistné plnění pojistitel vyplácí buď na základě konsensu mezi poškozeným a škůdcem, nebo na základě rozhodnutí o povinnosti nahradit újmu, které vydal soud.⁷⁸

Z hlediska právní úpravy NOZ tento zákon uvádí, že pojištěný je na základě smluvního pojistného vztahu oprávněn, aby „za něho pojistitel v případě

---

⁷⁵ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 33

⁷⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2861 (3)

⁷⁷ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 133

⁷⁸ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 133

*pojistné události nahradil poškozenému škodu, popřípadě i jinou újmu, v rozsahu a ve výši určené zákonem nebo smlouvou, vznikla-li povinnost k náhradě pojištěnému*⁷⁹ Pokud pojištěný uhradil vzniklou újmu před uzavřením šetření pojistné události a vzhledem k okolnostem případu, by měl právo aby za něj plnil pojistitel, vyplatí toto plnění pojistitel pojištěné osobě, jako náhradu až do výše, do které by byl pojistitel povinen plnit.

K doplnění je nutné uvést, že pojistitel je vázán pojistnou smlouvou, aby uhradil vzniklou újmu a tato smlouva uvádí také limity (byly-li ujednány), do kterých je pojistitel povinen plnit. Obecně právo na náhradu takové újmy vzniká pouze proti osobě škůdce, avšak odstavec druhá ustanovení §2861 uvádí, že v případech kdy to dovoluje zákon, nebo bylo-li tak ujednáno, je tento vztah rozšířen i o právo na náhradu proti pojistiteli přímo. Tento nárok se nazývá jako přímý nárok poškozeného na plnění, poškozený se tako z hlediska terminologie stává de facto oprávněnou osobou dle ustanovení občanského zákoníku.⁸⁰

Účelem takového pojištění je pak snižovat ekonomické dopady a zabezpečovat ochranu pojištěného před nepříznivými následky vzniku jeho odpovědnosti vůči poškozenému. Z druhé strany je účelem také zabezpečovat ochranu poškozeného před negativními důsledky škodní události, kterou způsobil pojištěný. Tento účel lze vnímat hlavně u již zmíněných povinných pojištění odpovědnosti za škodu.⁸¹

4.2.1 Povinnosti pojištěné osoby

Mimo prevenční povinnost, která je dána v úpravě NOZ počínat si tak, aby ke škodě nedošlo, je pojištěný vázán v rámci právní úpravy i specifickými povinnostmi vzhledem k pojištění odpovědnosti. První povinností je povinnost oznamovací, jež je zakotvena v ustanovení §2862 (1). Toto ustanovení udává, že pojištěný je povinen oznámit bez zbytečného odkladu pojistiteli, že došlo ke vzniku škodní události. Dále potom skutečnost, že proti němu poškozený uplatňuje právo na náhradu. Druhou povinností, kterou stanovuje poslední věta

---

⁷⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ustanovení §2861 (3)

⁸⁰ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 264

⁸¹ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 262

stejného ustanovení, je povinnost vyjádřit se pojistiteli ke své odpovědnosti za a povinnosti nahradit újmu, k požadované náhradě a její výši.

Druhým odstavcem zmiňovaného ustanovení rozšiřuje oznamovací povinnost pojištěného i na situaci, kdy proti němu bylo v souvislosti se způsobenou újmou zahájeno řízení před státním orgánem veřejné moci, nebo rozhodčí řízení. Opět tak pojištěný musí učinit bez zbytečného odkladu. Spolu s oznámením o takové skutečnosti pojištěný též uvede, kdo je jeho právním zástupcem a dále informuje pojistitele o průběhu a výsledcích takového řízení.

Poslední povinností pojištěného je postupovat v takových řízeních o náhradě dle pokynů pojistitele a vzájemné shodě. Náklady na takového řízení, jak již bylo zmíněno, je pak pojistitel povinen pojištěnému uhradit.

4.2.2 Práva pojistitele

Vzhledem k šetření pojistné události je jedním ze základních práv pojistitele zjišťovat při takovém šetření pojistné události údaje o zdravotním stavu poškozeného. Toto právo je limitováno souhlasem poškozeného, nebo oprávněnou osobou, která k takovému postupu může dle jiných ustanovení NOZ dát souhlas. Při šetření a zjišťování informací NOZ uvádí, že se ustanovení §2828 použijí obdobně. V tomto ustanovení je dáno, že takové šetření probíhá na základě předložení zdravotní dokumentace a lékařských zpráv.

Druhým neméně významným právem pojistitele je právo zastupovat pojištěného v řízeních před orgány veřejné moci, v rozhodčím řízení nebo soudy, jakmile mu byla tato skutečnost oznámena. V souvislosti s tím, je poškozený povinen poskytnout pojistiteli údaje o svém jménu, adrese a dalších identifikačních údajích.

Posledním právem, které má pojistitel na základě obecné právní úpravy v rámci NOZ je právo na náhradu pojistného plnění, uvedené v §2866 zmíněného zákona. Takové právo na náhradu získá pojistitel, pokud pojištěný škodnou událost způsobil pod vlivem alkoholu, nebo požitím návykové látky, nebo přípravku takovou látku obsahující. Limitace této náhrady je dána následujícím odstavcem ustanovení, kdy pojistitel takové právo nemá. Pokud zmíněné látky či alkohol pojištěný užil způsobem, který mu byl předepsán lékařem a ten jej

neupozornil na skutečnost, že po požití nesmí v době působení léku vykonávat činnost, při které újma vznikla.

4.2.3 Základní oblasti odpovědnostních pojištění

Pojištění odpovědnosti za škodu je z produktového hlediska jednou z nejširších palet, které můžeme na pojistném trhu nalézt. Vyskytuje se totiž v celé řadě konkrétních produktů, které jsou na trhu děleny dle odpovědnostních vztahů, v rámci kterých pak samotné pojištění poskytuje náhrady dané újmy. Podle charakteru odpovědnostních rizik je můžeme, v rámci soukromého smluvního pojištění, uspořádat do třech základních oblastí.⁸² Jsou jimi obecná odpovědnostní pojištění, profesní odpovědnostní pojištění a pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel.

Obecná odpovědnostní pojištění v sobě dále skrývají mnoho druhů konkrétních produktů, které jsou na pojistném trhu určeny jak fyzickým osobám, tak podnikatelským subjektům. K pojištění odpovědnosti jednotlivců lze zařadit například pojištění odpovědnosti za škody v běžném občanském životě. Jeho hlavním účelem je krýt škody, které jednotlivec může způsobit třetím osobám v rámci běžného života, jako jsou například škody z provozu domácnosti, nebo škody nezletilých dětí. Typickou ukázkou také škody může být situace, kdy nezletilé dítě rozbije míčem okno sousedovi. V rámci takového pojištění pak rodič nezletilého dítěte má právo, aby škodu za něj řešil pojistitel, respektive škodu za něj uhradil. Dalšími pojištěními pro jednotlivce jsou například pojištění odpovědnosti za škody vlastníka nemovitosti. Vlastník takové nemovitosti má dle NOZ odpovědnost za škody, které vzniknou například špatným technickým stavem nemovitosti. Příkladem může být situace kdy, z dané nemovitosti padá na ulici taška ze střechy. Ta může způsobit jako škodu majetkovou, tak nemajetkovou újmu na zdraví. Takové pojištění pak hradí újmy z toho vzešlé dle obecných ustanovení o náhradě újmy v rámci NOZ. Na pojistném trhu je tato paleta pojištění tak široká, že nemá cenu se pro účely náhrady škody a pro účely této diplomové práce jednotlivými druhy déle zabývat.⁸³

---

⁸² DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 134

⁸³ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 137

Pojištění profesní odpovědnosti za škodu je specifické hlavně tím, že většina těchto pojištění je v kategorii povinných smluvních pojištění. Důvodem je zvýšené riziko možnosti vzniku škody v rámci dané profese a pravděpodobnost velkých částek při náhradě jak majetkové, tak nemajetkové újmy. V českém právním prostředí je typické, že povinnost uzavřít takové pojištění vychází ze zákonné úpravy dané profese, popřípadě ze stavovských předpisů v rámci komor takových profesí. Na pojistném trhu se tak lze setkat například s povinným pojištěním advokátů, lékařů, notářů, auditorů, pojišťovacích zprostředkovatelů, daňových poradců aj. Účelem těchto pojištění je jak ochrana pojištěných osob před ekonomickými následky, ale hlavně ochrana poškozených osob, jelikož škody, které v rámci těchto profesí mohou vzniknout jsou často pro poškozeného silně limitující. Určitým principem tak zde může být i ochrana právní jistoty náhrady škody.

Obecně se náhrada škody z pojištění odpovědnosti řídí ustanoveními občanského zákoníku při stanovení výše její náhrady. Dalším určujícím dokumentem je pak pojistná smlouva a k ní příslušící smluvní podmínky, které stanoví možné limity pro výši náhrady.

V praxi nejrozšířenější a běžnému uživateli nejbližší pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel si blíže rozebereme a vysvětlíme jaké náhrady toto pojištění poskytuje.

4.3 Pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel

Z hlediska formy je toto pojištění povinným smluvním pojištěním. Hlavním důvodem povinnosti uzavřít takové pojištění je ochrana poškozených při dopravních nehodách a zvýšená míra rizika vzniku škodní události v takovém provozu. Toto pojištění je z pohledu zákonodárce důležité a tak má v rámci právního řádu i specifickou právní úpravu v rámci zákona č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, zkráceně též zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Speciální právní úprava vznikla z požadavků zapracování předpisů (v té době) Evropských společenství. Mimo úpravu pojištění odpovědnosti, též obsahuje zřízení ČKP a její právní postavení, organizaci a předmět činnosti.

Na základě této právní úpravy je vlastník vozidla povinen uzavřít pojistnou smlouvu s pojistitelem o pojištění odpovědnosti takového vozidla. V ustanovení §2 tohoto zákona je dána podmínka, kdy bez takového pojištění nesmí na pozemní komunikace vozidlo bez takového pojištění vůbec vyjet, nebo se na takové pozemní komunikace nacházet. Pojištěný prokazuje splnění této povinnosti zelenou kartou, jako mezinárodním osvědčením o uzavření pojistné smlouvy k danému vozidlu.

4.3.1 Osoby kryté pojištěním

Zákon v §2 daného zákona stanoví, že pojištěným je ten, na něhož se pojištění vztahuje a následně §6 stanoví, že pojištění se vztahuje na „*každou osobu, která je povinna nahradit újmu způsobenou provozem vozidla uvedeného v pojistné smlouvě.*“⁸⁴ Tato ustanovení tedy určují, že pojistné plnění se nevztahuje pouze na odpovědnost osoby pojištěného, nýbrž k samotnému vozidlu a na osoby toto vozidlo užívající v provozu. Tento výklad zákona podporuje i judikát NS, který mimo jiné stanovil, že „*jestliže se ve smyslu § 2 písm. f) zákona č. 168/1999 Sb. za pojištěného považuje ten, na jehož odpovědnost za škodu se pojištění odpovědnosti vztahuje, pak smyslem této definice je především založit tzv. osobní rozsah pojištění, kdy se pojištění odvíjí od označení vozidla v pojistné smlouvě a pokrývá odpovědnost každé osoby za škodu jeho provozem způsobenou, a to nejen jde-li o provozovatele vozidla, nýbrž i osobu odlišnou, která vozidlo provozovatele v době dopravní nehody řídila a za škodu odpovídá.*“⁸⁵ Tento výklad zabraňuje pojistitelům neplnit v případě, kdy vozidlo řídí osoba rozdílná od vlastníka a pojištěného. Jelikož takové situace v běžném životě nastávají prakticky denně, judikatura a výklad zákona dovodil, že pojistitel je povinen plnit i v případě ostatních osob. Tímto výkladem se rozšířila možnost ochrany poškozených vzhledem k dopravním nehodám.

4.3.2 Rozšířená povinnost pojištěného

Oproti základní úpravě povinností pojištěného dle NOZ, speciální úprava v rámci zákona o odpovědnosti pojištění za škodu z provozu vozidla ukládá i další povinnosti pojištěných osob. Oznamovací povinnost je vůči pojistiteli je

---

⁸⁴ Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení §6 (1)

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 4210/2013, ze dne 15.12.2015

požadována v písemné formě. Dále je pojištěný povinen doložit poškozenému na jeho žádost údaje potřebné k uplatnění práva na plnění. V nejmenším rozsahu jsou to podle ustanovení §8 (3) identifikační údaje o osobě pojištěného, identifikační údaje vlastníka vozidla, identifikační údaje o pojistiteli, číslo pojistné smlouvy, a státní poznávací značku vozidla. Poslední povinností je pak předložit pojistiteli záznam o projednávané dopravní nehodě.

4.3.3 Rozsah náhrady z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla

Na základě uzavření pojistné smlouvy má potom pojištěný, případně další osoby, právo, aby za něj pojistitel nahradil škodu v rozsahu a ve výši dle ustanovení občanského zákoníku. Přičemž zákon o odpovědnosti za škodu z provozu vozidla v §6 (2) omezuje jaké újmy jsou kryty z pojištění této odpovědnosti a tím pádem jakou náhradu je pojistitel povinen poskytnout. Dle zákona tak pojistitel hradí:

- a) Újmu vzniklou ublížením na zdraví, nebo usmrcením
- b) Škodu majetkovou vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou věci a účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zraněné zvíře
- c) Ušlý zisk
- d) Náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s právním zastoupením⁸⁶

Rozsah pojistného plnění je dále omezen limity pojistného plnění. Zákon stanoví minimální hranice limitů, které dle platné právní úpravy jsou 35.000.000,- Kč na škody postihující majetek a 35.000.000,- Kč na újmu na zdraví nebo újmu vzniklou usmrcením a to na každého poškozeného. Tyto hranice v praxi bývají nejpoužívanější, ačkoliv jsou pouze minimálním limitem, které pojistitel musí poskytnout. Mimo tyto limity je možné se setkat s limity tzv. 75/75 mil., 100/100mil., nebo 150/150mil.

Limit pro majetková plnění je daný součtem všech částek v dané pojistné události postihujících majetek. Pokud je škoda vyšší než pojistný limit ujednaný ve smlouvě, pak pojistitel hradí majetkovou škodu do výše sjednaného limitu a zbytek povinnosti náhrady jde za pojištěným, respektive původním škůdcem.

---

⁸⁶ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 134

Limit pro plnění újmy na zdraví, nebo újmy v případě usmrcení je dán vždy pro jednu osobu poškozeného. V daném případě tedy nezáleží na součtu částek, které by pojistitel měl vyplatit na zdraví či v případě usmrcení. Jediným součtem zkoumaným v rámci šetření pojistné události je součet újmy (újem), způsobených jedné osobě.

Omezeností náhrady se ve své rozhodovací praxi zabýval i NS ČR. Ve svém rozhodnutí uvedl, „že pojistné plnění poskytované z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla není neomezené a nehradí se z něj veškeré újmy, které poškozenému v důsledku škodní události vznikly, ale pouze nároky taxativně vypočtené v § 6 odst. 2 tohoto zákona. Podle již ustálené judikatury Nejvyššího soudu je třeba důsledně rozlišovat mezi právem poškozeného na náhradu vzniklé škody vůči škůdci a specifickým právem poškozeného na výplatu plnění za pojištěného škůdce (§ 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.). Plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, neboť osobou odpovědnou za škodu způsobenou poškozenému je pojištěný; toto plnění má charakter pojistného plnění. Jak vyplývá z výše citovaných ustanovení, pojistitel hradí poškozenému tam vyjmenované nároky, jestliže své nároky uplatnil a prokázal. Uplatněním nároků nutno rozumět jejich uplatnění vůči pojistiteli, neboť uplatnění nároku vůči pojistiteli je jednou z podmínek následného plnění pojistitele. Pro plnění pojistitele je naopak zcela bez významu, zda poškozený uplatnil své nároky v soudním řízení též proti samotnému škůdci.“⁸⁷ Celkový rozsah škody tedy nemusí být hrazen v rámci dané pojistné události pojistitelem. Za některé části podle zákona je povinen pojistitel vyplatit pojistné, ale zbývající může, nýbrž nemusí vymáhat po samotném škůdci.

Dalším omezení, které příslušný zákon zná, jsou uvedeno v §7. V tomto ustanovení zákon uvádí, ke kterým náhradám není pojistitel dle tohoto zákona povinen. Ze základních omezení jsou nejdůležitějšími omezení náhrady újmy, které utrpěl řidič pojištěného vozidla (škůdce), majetkové škody za které pojištěný odpovídá svým příbuzným a škody na vozidle škůdce. Z těchto omezení je

---

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 4112/2017-152, ze dne 11.4.2018

znatelné, že základním principem je náhrada škody osobám cizím a nepatří tak pojištěním kryjícím škodu na vlastním majetku.⁸⁸

4.3.4 Pojistné plnění z pojištění odp. za škodu z provozu vozidla

Pojistné plnění v případě tohoto pojištění odráží tedy náhradu reálné škody, která byla způsobena na cizím zdraví, nebo majetku. Podle zákona č. 168/1999Sb., ustanovení § 9, má poškozený právo uplatnit svůj nárok na plnění buď u pojistitele, u kterého je pojištěný (škůdce) pojištěn, nebo u České kanceláře pojistitelů. Dle tohoto ustanovení se tak ve smyslu teorie stává poškozený oprávněnou osobou *ex lege* a má právo na čerpání z pojistné smlouvy. V druhé části komentovaného ustanovení zákon hovoří o tom, že při uplatnění takového nároku je poškozený povinen předložit společný záznam o dopravní nehodě, kterým prokazuje prvotní škodní (později pojistnou) událost. Avšak pokud nehoda, podle zákona o provozu na pozemních komunikacích, podléhá nehoda Policii ČR, postačí zpráva od takového orgánu.

Vzhledem ke komentovanému ustanovení je třeba doplnit, že zákon č. 168/1999 Sb., tak jako *lex specialis* zakládá přímý nárok na plnění proti pojistiteli. Pojistný vztah je tak v tu chvíli rozšířen mezi pojistitele, pojištěného a oprávněnou osobu (poškozeného). Avšak toto právo nemá povahu nároku na náhradu škody, respektive odpovědnosti za škodu ze strany pojistitele. Pojistitel se tak nestává osobou odpovědnou za škodu. Povinností pojistitele je plnit pojistné plnění a to ve výši újmy, kterou způsobil pojištěný. Odpovědnou osobou za škodu tak zůstává stále pojištěný (škůdce) a pojistitel má povinnost smluvní, ke splnění svého závazku.⁸⁹

Lhůty pro šetření pojistné události jsou oproti obecné právní úpravě nezměněné. Pojistitel je tedy povinen uzavřít šetření do tří měsíců od uplatnění práva na plnění oprávněnou osobou. Po skončení má stejně jako v obecné úpravě 15 dní na vyplacení pojistného plnění. Speciálním ustanovením je odstavec 4 §9, kde zákon hovoří o přesně určené sazbě při neváčasném vyplacení pojistného plnění. Úrok z prodlení se podle tohoto ustanovení stanoví ve výši diskontní sazby

⁸⁸ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 134

⁸⁹ VOJTEK, Petr. § 9 []. In: JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 202.), dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>, komentář k zákonu č. 168/1999 Sb.

ČNB, navýšené o 4%. Tyto úroky se stanovují samostatně za každý započatý měsíc. Cílové roční navýšení se tedy dělí 12 a úrok činí jednu dvanáctinu z této částky za každý započatý měsíc.⁹⁰

4.3.4.1 Forma pojistného plnění

Z hlediska formy pojistné plnění, zákon o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel ukládá jako primární způsob finanční plnění. Konkrétním ustanovením je §6(3), kde zákonodárce ukládá, že „*nebylo-li ujednáno jinak, poskytne pojistitel plnění v rozsahu a ve výši podle odstavce 2 v penězích.*“⁹¹ Neuplatňuje se tedy obecná zásada občanského zákoníku při náhradě škody, kdy zákoník presumuje jako primární způsob náhradu naturální restitucí (uvedením v předešlý stav). I v praxi je finanční způsob odškodnění poškozeného ze strany pojistitele nejčastější. Na druhou stranu zákonná úprava tuto formu plnění upřednostňuje, ale nezakazuje i možnost naturální restituce. Z hlediska právní úpravy je tedy možné, aby majetková škoda byla nahrazena uvedením v předešlý stav. Příkladem by mohla být situace, kdy pojistitel má navázána partnerství se svými smluvními servisí a byl by ochoten na své náklady uvést automobil do předešlého stavu. Případně u poškození jiných majetků na vlastní náklady nechat opravit jiné hmotné statky, které byly nehodou poškozené. Jinou formou mohou být „asistenční služby“, v praxi nejčastěji poskytnutí náhradní vozidla poškozenému po dobu opravy.

4.3.4.2 Nároky poškozených a způsob určení výše náhrady

Poškozený má v tomto pojistné vztahu právo na náhradu újmy, které mu bylo způsobena v důsledku dopravní nehody. Jak jsme si již vysvětlili dříve, tato náhrada je vůči pojistiteli omezena přímo zákonnou úpravou v §6(2), kde zákon výslovně určuje, za které újmy je pojistitel povinen plněné poskytnout. Tuto podkapitolu věnuji vysvětlení nároku takto poškozené osoby a nastíním jakým způsobem se rozsah plnění určuje.

První oblastí, kterou zákon o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel zná (§6 (2) a) zmiňovaného zákona), jsou způsobené újmy

---

⁹⁰ Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení §9(4)

⁹¹ Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení §6 (3)

vzniklé ublížením na zdraví nebo usmrcením. Tato kategorie je v rámci způsobu náhrady a určení výše plnění velice spjata s obecnou právní úpravou, neboli s občanským zákoníkem, který samotnou kategorii rozpracovává do několika dalších dílčích nároků. Vzhledem k poměrně kogentní právní úpravě je rozsah těchto nároků značně omezen a je v praxi obtížné konstruovat další možné nároky, které přímo nevycházejí z příslušné právní úpravy. Občanský zákoník zná především vzhledem k újmě na zdraví, nebo způsobenou usmrcením, náhradu nemajetkové újmy v majetkové sféře poškozeného, jež je spojena se snížením pracovní schopnosti. V dalším jsou to pak náhrada nákladů léčeni, nebo pohřbu. Vzhledem k úpravě občanského zákoníku, je třeba počítat i s nemajetkovou újmou, která má nezasahuje přímo majetkovou sféru poškozeného, jako je například bolest poškozeného a ztížení jeho uplatnění, nebo újma pozůstalých.⁹²

První podkategorií náhrady újmy, způsobené ublížením na zdraví, nebo usmrcením, je ztráta na výdělku. Tato újma má majetkový charakter, jelikož způsob jejího určení lze vyčíslit penězi a i když událost postihla zdraví, tak zásah přišel v majetkové sféře poškozeného. Právní úpravu poskytuje NOZ v § 2962, kde stanoví, že ztráta na výdělku je újmou, kdy poškozený je pro újmu na zdraví dočasně vyřazen z pracovní schopnosti a pracovního zapojení. Taková ztráta je vyjádřena rozdílem mezi obvyklým výdělkem poškozeného, který by měl pokud by ke škodě nedošlo a tím, co mu je vypláceno z nemocenského pojištění dle zvláštního zákona. Pojistitel tedy hradí v takovém případě rozdíl mezi těmito hodnotami. Průměrným (obvyklým) výdělkem poškozeného je dle komentovaného ustanovení výdělek vycházející u zaměstnance z jeho průměrné hrubé mzdy za rozhodné období, kdy nebyl schopen vykonávat svou pracovní činnost. U osob samostatně výdělečně činných se vychází z daňového přiznání poškozeného za předchozí kalendářní rok. Zákon v druhé části tohoto ustanovení pamatuje i na možnou újmu, která může vzniknout žákovi, který má teprve pracovní činnost začít vykonávat po ukončení studia. V takovém případě se právo na ztrátu výdělku aktivuje dnem, kdy měl žák ukončit povinou školní docházkou, přípravu na povolání, nebo studium. Při určení výše náhrady nelze určit jeho

---

⁹² JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. § 6 []. In: JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 73., dostupné z: www.beck-online.cz

průměrný výdělek a proto právní úprava vychází z tzv. předpokládaného výdělku vzhledem k povolání, které měl žák či student vykonávat.⁹³

Souvisejícím ustanovením s náhradou újmy ztrátou na výdělků a vyplacením pojistného plnění je i následující §2963. Toto ustanovení NOZ reaguje na situaci, kdy po skončení pracovní neschopnosti není poškozený schopen vykonávat předchozí výdělečnou činnost. U takové újmy zákon stanovuje právo na náhradu rozdílu mezi průměrným výdělkem, kterého poškozený dosahoval před pojistnou událostí a mezi výdělkem, který má vzhledem k jiné pracovní pozici po pojistné události. K výdělků z práce vykonávané po pojistné události se z pravidla přičítá i možný invalidní důchod, na který poškozený dosáhl. Zákon také v druhém odstavci zakotvuje možnost zvýšení takové náhrady v případě, kdy poškozený může vykonávat následnou pracovní činnost pouze s velkými obtížemi. Pokud tedy *„poškozený musí vyvinout v důsledku újmy na zdraví zvýšené úsilí, nepřihlíží se při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků k části výdělků dosahovaného po úrazu právě zvýšeným úsilím.“*⁹⁴ Smyslem této části komentovaného ustanovení je zohlednit, že kdyby k pojistné události nedošlo, nemusel by poškozený takové úsilí vynakládat a pokud by ho nevynakládal, došlo by k poklesu výdělků a postupovalo by se podle odstavce 1. NOZ počítá jako s primárním způsobem náhrady v tomto případě s tzv. peněžitým důchodem, ovšem vzhledem k dispozitivní povaze tohoto předpisu, není vyloučeno, že se poškozený a škůdce dohodnou na jednorázovém odbytném. Tento způsob vypořádání zakotvuje i ustanovení § 2968, kde zákon stanoví, že pokud o to požádá poškozený a jsou-li pro to závažné důvody, je možná forma náhrady místo důchodu, již zmíněné odbytné. U náhrady z pojistné události k takovému jednání v praxi dochází nejčastěji, jelikož pojistitel jako ekonomický subjekt povinen vyplatit pojistné plnění je vzhledem k jednoduchosti jednorázového vypořádání tomuto způsobu nejvíce nakloněn.

Z části odlišným ustanovením je následující §2964. Toto ustanovení se sice týká náhrady, kde se bavíme o náhradě ztrát na příjmech, ovšem zde se jedná

---

⁹³ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 243-247

⁹⁴ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 253

o příjmy budoucí, respektive o důchod, který by poškozený čerpal nenastala by pojistná událost. V případě, že poškozený pobíral podle předchozích ustanovení náhradu za ztrátu na výdělku, se totiž tato náhrada nepočítá do vyměřovacího základu pro výpočet starobního důchodu. Poškozený tak trápí i ve své budoucnosti, jelikož nebyl schopně vykonávat pracovní činnost tak, jako před pojistnou událostí. Formou náhrady je zde opět primárně vyplácení peněžitého důchodu, ale stejně jako v předchozí situaci, se zde v praxi postupuje spíše domluvou o jednorázovém odbytném. Pro určení výše odbytného je důležitá doba, po kterou by poškozený čerpal původní výši důchodu. Komentář občanského zákoníku v takovém případě uvádí, že lze pro výpočet možné doby úmrtí a tím pádem i délku čerpání starobního důchodu využít tabulky úmrtnosti Českého statistického úřadu.⁹⁵

Druhou podkategorií odrážející náhradu újmy v majetkové sféře poškozeného, avšak v důsledku poškození zdraví jsou náhrada nákladů spojená s péčí o zdraví a náhrada nákladů pohřbu v případě úmrtí. Náhrada nákladů spojená s péčí o zdraví je zakotvena v §2960 NOZ. Tuto náhradu lze dále rozdělit na náhradu nákladů spojenou s péčí o zdraví poškozeného, kde hovoříme o nákladech sloužících k obnovení zdraví poškozeného, nebo alespoň k jeho zlepšení. Podmínkou takové náhrady je, že tyto náklady nejsou hrazeny ze zákonného zdravotního pojištění podle jiného zákona. U náhrady se dále prokazuje příčinná souvislost nákladů na léčení a úrazem, který poškozený utrpěl vzhledem k pojistné události a účelnost jejich vynaložení. Prokazování výše a účelnosti náhrady je v praxi často spojeno s lékařskou dokumentací, kterou se prokazuje. Nicméně vzhledem k pojistné události a jejímu snadnějšímu řešení se v souvislosti s pojistným plněním často používají formuláře pojišťoven, které vytvářejí. Tyto formuláře poskytují předepsané výše nákladů spojených s léčením a je na poškozeném zda jejich výši akceptuje, nebo bude chtít dokazovat mimo. Příkladem mohou být nadstandardní lékařské zákroky, rehabilitační péče, nebo náklady vynaložené za léčebně a zdravotní pomůcky. Související je pak náhrada nákladů spojené s péčí o osobu poškozenou a její domácnost. V takovém případě se bavíme o nákladech, které musí poškozený, nebo jeho rodina vynaložit

---

⁹⁵ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 257

například za pečovatelskou službu, kterou v souvislosti s pojistnou událostí a následky úrazy z ní potřebuje pro své běžné fungování. Právní úprava u těchto nákladů počítá s plněním, až po vynaložení těchto nákladů, avšak je možné, aby si poškozený vyžádal od škůdce zálohu na takové náklady.⁹⁶

Souvisejícím ustanovením je §2961 upravující náklady vynaložené na pohřeb. Zákon stanoví, že „*škůdce nahradí tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu. Přitom se přihlédne ke zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu*“.⁹⁷ I tyto náklady nese pojistitel v rámci pojistného plnění pokud byly uplatněny. Vzhledem k textu ustanovení jsou jedinou limitací pro výši těchto nákladů zvyklosti a okolnosti případu. Komentář NOZ má za to, že přípustnými náklady v takovém případě jsou například poplatky na pohřebné, zhotovení hřbitovního místa, poplatky za ceremoniál apod. Naopak stanovuje, že náklady například na zvláštní obřad či smuteční hostinu nelze pokládat za náklady, jež lze v souvislosti s náhradou nákladů pohřbu po poškozeném, tudíž i po pojistiteli požadovat.⁹⁸

Třetí podkategorií je potom tedy nemajetková újma, která nezasahuje přímo do majetkové sféry poškozeného. Občanský zákoník v rámci této podkategorie zná tzv. bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění. Tyto újmy vznikají v důsledku zásahu do tělesné integrity člověka, ale jejich následky, respektive to co se odškodňuje, jsou vyvolány v psychickém stavu poškozené osoby. Tato nemajetková újmy tedy představuje kompenzaci buď vytrpěné bolesti a s tím spojených obtíží, nebo po návratu do ustáleného zdravotního stavu obtíže a omezení, které má poškozený v běžném životě následkem takové pojistné události. Občanský zákoník jak již bylo nastíněno dříve zrušil vyhlášku č. 440/2001 Sb. a ukládá, že náhrada by měla být poskytnuta ve výši odpovídající vytrpěným bolestem a v rámci zásad slušnosti. Současně s tím dává možnost soudní moci pro vytvoření systematiky a zásad, podle kterých se bude taková

---

⁹⁶ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 238-239

⁹⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník, ustanovení §2961

⁹⁸ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 240-241

náhrada určovat. Reakcí na toto povolení je právě Metodika NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Podle této metodiky se nepostupuje jen v rámci soudní praxe, ale i pojistitelé v rámci odškodnění tuto metodiku hojně používají. Důvodem je, že pokud by pak došlo k soudnímu sporu o náhradu nemajetkové újmy z takové pojistné události, tak je pojistitel chráněn tím, že postupoval podle zásad vytvořených právě soudní mocí. Vzhledem k tomu, že zástupci pojistitelů participovali na vytvoření této metodiky, je i určení výše takové náhrady ekonomicky schůdné pro vyplacení pojistného plnění. Metodika v rámci odškodnění bolestného uvádí, že „*smyslem náhrady za bolest je vedle samotného bolestivého stavu odškodnit i určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpěnou újmou*“.⁹⁹ V rámci stanovení výše takové náhrady používá metodika bodový systém, který byl více méně přejatý ze staré vyhlášky a je přiložen v části „B“ zmíněné metodiky. Nicméně podstatným rozdílem, je určení ohodnocení jednoho bodu. Podle nové metodiky se totiž výše „ceny“ jednoho bodu určuje podle průměrné mzdy. Takové určení je tedy pružnější a v čase proměnlivé a dobře reaguje na aktuální ekonomickou situaci a vývoj cen na trhu. Hodnota jednoho bodu je podle metodiky vždy „*1% hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok*“¹⁰⁰. U náhrady za ztížení společenského uplatnění přináší metodika úplně nový systém hodnocení. V části „C“ dané metodiky rozděluje metodika činnosti, ve kterých může být člověk omezen celkově do 9 kapitol. Tyto kapitoly jsou pak dále děleny právě do jednotlivých částí a pojmenování omezení. Při hodnocení se tedy rozhoduje na základě toho jestli je funkce, nebo činnost jež je omezena součástí této tabulky. Pokud ano, tak se určuje na kolik je poškozený v rámci dané činnosti omezen, toto určuje ošetřující nebo pečující lékař. Podle ohodnocení v uváděného v % lékař zhodnotí jak moc je poškozený limitován v důsledku pojistné události. Tato procentní hodnota se dále vynásobí 400 násobkem průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců za kalendářní rok. Metodika dovoluje i modifikaci výše této náhrady soudem, nebo v rámci dohody. Kritérii pro snížení, nebo zvýšení náhrady mohou být věk poškozeného, zapojení do

---

⁹⁹ Preambule Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 OZ), čl. V – Bolest

¹⁰⁰ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 226

společenských aktivit, nebo byla-li újma způsobena s použitím lsti, úmyslně, na základě diskriminace a jiných situací uvedených v §2957.¹⁰¹

Čtvrtou podkategorií z hlediska náhrady újmy způsobené ublížením na zdraví, nebo usmrcením je újma opět nemajetková a znovu nepostihující majetkovou sféru poškozeného. Jedná se újmu psychickou, která vzniká souvislosti s takovou situací manželům, rodičům, dětem, nebo jiným osobám blízkým buď v souvislosti se smrtí takové osoby, nebo pokud bylo závažně ublíženo na zdraví takové osobě. Jedná se o tzv. odškodňování sekundárních obětí (poškozených). Občanský zákoník toto právo zakotvuje v § 2959. Je potřeba zmínit, že oproti staré právní úpravě, NOZ nezná vhodné částky pro takové odškodnění a ani nestanovuje limity, podle kterých by se měla rozhodovací praxe řídit. Formulace občanského zákoníku, „...odčiní škůdce ... peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení“¹⁰², není z hlediska právní jistoty příliš určující. Odůvodněním bylo, že takové rozhodnutí je v daném případě silně individuální povahy a je potřeba, aby soud zvažoval tuto náhradu vždy v souvislosti s okolnostmi případu. Na jedné straně tak zákoník poměrně pružně reagoval na nedostatečnou možnost brát v úvahu speciální situace, kdy bylo potřeba náhradu snížit nebo zvýšit. Na straně druhé uvedl soudy a občany do nejistoty z hlediska výpočtu těchto částek. Z komentáře tohoto ustanovení lze vyčíst možné způsoby výpočtu takové náhrady. První je možnost výpočtu podle ukazatele průměrné hrubé měsíční mzdy, kdy bereme-li v potaz jaká byla mzda v roce 1964 kdy občanský zákoník ukotvil fixní částku pro toto odškodnění a hodnotu mzdy dnes, tak tolikrát bychom měli vynásobit i tuto fixní částku podle staré právní úpravy, aby reagovala na aktuální vývoj. Druhou možností je jít podle srovnání hodnoty bodu, který zná dnešní metodika a který znal občanský zákoník z roku 1964. Hodnota k dnešnímu dni je rozdílná cca o 110%, takže i hodnota náhrady by měla být o tolik vyšší oproti staré fixně určené částce.¹⁰³ K této otázce se nakonec postavil i NS ČR a to jak v rámci judikatury, tak v rámci tiskové zprávy, kterou vydal dne 12. 04. 2016. V judikatuře se můžeme setkat s jedním z prvních

---

¹⁰¹ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 224- 228

¹⁰² Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník, ustanovení § 2959

¹⁰³ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 233-235

vymezení mantinelů v rozsudku NS sp. zn. 6 Tdo 1421/2015. Tento rozsudek v poměrně rozsáhlém odůvodnění stanovil odkazy na judikaturu podle staré právní úpravy, na nálezy ÚS a také stanovil jako obvyklé mantinely pro takovou náhradu mezi 240.000,- Kč až 500.000,- Kč. V rámci tiskové zprávy NS stanovil základní zásady ke sjednocení, výkladu a určování výše takového odškodnění. Mezi tyto zásady můžeme zařadit například to, že výše náhrady se určuje primárně z pohledu obvyklého (průměrného) člověka a případě změny lze odvinout od prokázaných okolností. Dále stanoví kritéria, ke kterým lze přihlížet (srovnání s násl. ÚS sp. zn. I. ÚS 2844/4) jako jsou například intenzita vztahu poškozeného a odškodňovaného, věk zemřelého a pozůstalých, existenční závislost pozůstalých na zemřelém, zavinění, majetkové poměry škůdce aj.¹⁰⁴ U pojistných událostí tak bude na domluvě mezi pojistitelem a poškozeným, respektive osobami blízkými, na jaké částce se domluví mimosoudně, nebo poté na uvážení soudu, jako částku těmto osobám přizná.

Poslední podkategorií, kterou můžeme spojit s náhradami v souvislosti s blížícím na zdraví, nebo smrtí v kontextu pojistné události a náhrady z pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorového vozidla, jsou náhrady nákladů na výživu pozůstalých. Zakotvení tohoto práva nalézáme v ustanovení § 2959 NOZ. Zákon v tomto případě oproti staré právní úpravě zpřesnil komu toto právo náleží doplněním odstavce (2) a už v rámci prvního odstavce hovoří o přesném způsobu výpočtu takové náhrady. V rámci takového práva jsou tedy oprávněnými osobami pozůstalý poškozeného, což jsou vzhledem v mluvnickém významu příbuzní poškozeného a podle odstavce 2 i jiné osoby, jež poškozený ke dni úmrtí vyživoval (dobrovolně), nebo byl povinen vyživovat, respektive poskytovat výživu. Částka, kterou je škůdce povinen hradit se potom rovná rozdílu mezi tím co zemřelý poskytoval a mezi dávkami sociálního zabezpečení, které tyto osoby dostanou vzhledem k úmrtí této osoby. Zákon presumuje náhradu formou pravidelného důchodu, ovšem nevylučuje ani jednorázové odbytné. Stejně jako v předešlých případech tak z hlediska praxe a pojistné události, půjde spíš o toto

---

¹⁰⁴ Doporučení NS k odškodňování sekundárních obětí podle § 2959 OZ, dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/doporuceni-nejvyšsiho-soudu-k-odškodnovani-sekundarnich-obeti-podle-%C2%A7-2959-oz/>

jednorázové odbytné, na kterém se domluví osoby vyživované a pojistitel v případě mimosoudního vyrovnání, nebo tak může určit soud v případě sporu.¹⁰⁵

Druhou oblastí, kterou zákon o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel zná (§6 (2) b) zmiňovaného zákona), jsou újmy na majetku vzniklé poškozením, zničením nebo ztrátou věci, případně pak účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zraněné zvíře. Z pohledu občanského zákoníku hovoříme o majetkové újmě (škodě), která vznikla poškozenému. Jak již bylo zmíněno dříve principem tohoto pojištění není krytí majetkových škod, které by byly způsobeny osobám blízkým pojištěného. Budeme tedy hovořit o škodách, které může pojištěný v rámci takové pojistné události způsobit osobám cizím. Jak si lze povšimnout do těchto majetkových škod zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla řadí i účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zraněné zvíře. Toto zařazení vychází z pojetí zvířete jako ne lidské osobnosti, ale spíše jako věci, tedy alespoň z pohledu občanského práva.

V první podkategorii tohoto ustanovení se tedy jedná o škody majetkové. Takové škody mohou být způsobeny na jakémkoliv majetku poškozeného, nebo třetích osob. Nejčastějším případem však v případě dopravní nehody bývá škoda právě na vozidle poškozeného, proto se budeme při vysvětlení náhrady takové škody zaměřovat dále na tuto oblast. Z hlediska vysvětlení pojmů majetkové újmy můžeme škody na vozidle zařadit jako škody skutečné. Jedná se tedy o takové škody, které snižují majetkovou hodnotu daného vozidla, vzhledem k jeho poškození, nebo zničení. Určování výše škody způsobené na vozidle poškozeného je z pohledu občanského práva lehce složitějším případem. K určení výše náhrady se totiž v rámci výpočtu pojistného plnění dochází v různých případech jinak. Způsob náhrady určuje totiž poškozený, který si může vybrat jakým způsobem bude vozidlo opraveno. Z pohledu občanského práva mu ovšem náleží náhrady takové škody v jakémkoliv z případů.

V první řadě je potřeba, aby pojistitel stanovil hodnotu vozidla před a po pojistné události. Cena vyjadřující hodnotu vozidla před dopravní nehodou vyházejí z pořizovací ceny vozu, avšak je redukována na základě matematických

---

¹⁰⁵ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 259-261

vzorců a s ohledem na tržní hodnotu vozu. Jedním z těchto ovlivňujících kritérií je technický stav vozu, tedy stav v jakém se vozidlo nacházelo před nehodou. Z dalších je dobré zmínit například počet najetých kilometrů, stáří vozu a případně to, jestli již bylo vozidlo někdy opravováno. Co se týče porovnání v trhem a stanovení tržní ceny, tak na základě právě uvedených kritérií pak pojistitel vyhledává technickým stavem podobná vozidla, aby určil jakou tržní hodnotu v daném okamžiku takové vozidlo má. Vzhledem k tomu, že tržní cena je v jednotlivých společnostech velice proměnlivý pojem, určuje se vždy vzhledem k danému místu a času a ceně tzv. obvyklé. Tržní cena totiž jako ekonomický pojem nemusí odrážet reálnou hodnotu majetku. Pojistitel tak vychází hlavně s tržní ceny, kterou vozidlo mělo před pojistnou událostí. Stejným postupem se pak určuje i cena vozidla po pojistné události, tedy tržní cena poškozeného vozidla, neboli jakou cenu je trh ochotný zaplatit za dané vozidlo, vzhledem k deformaci v důsledky pojistné události.

Oprava takového vozidla může z hlediska likvidace probíhat dvěma způsoby. V prvním si poškozený nechá vyplatit pojistné plnění a opravu zařídí sám. V takovém případě je pojistné plnění vyplaceno ve výši, které odpovídá rozdílu hodnoty vozidla před a po pojistné události. U tohoto postupu se dále zohledňuje nejen cena náhradních dílů pro takové vozidlo, ale i možná cena opravy, kterou poškozený bude muset vynaložit pro opravu vozidla, proto i o tyto částky bývá pojistné plnění zvýšeno. Takové plnění je pak z pohledu teorie plněním majetkovým a formou peněžní podoby.

Druhým způsobem je možnost, kdy poškozený nechá vozidlo opravit ve smluvním servisu spolupracujícím s pojistitel. Zpravidla se jedná o autorizované servisy, které mají uzavřenou smlouvu o spolupráci s daným pojistitelem. V takovém případě je pojistné plnění poskytováno formou spíše nemajetkovou směrem k poškozenému, jelikož z pohledu občanského zákoníku je vozidlo vráceno do původního stavu. Vzhledem k teorii je tedy možné tvrdit, že v tomto případě hovoříme o pojistném plnění formou naturálního plnění. Avšak je potřeba zmínit, že vozidlo je sice z pohledu poškozeného pouze navráceno v předešlý stav, ovšem pouze technicky, tržní cena havarovaného vozidla, může mít po takové opravě úplně jinou hodnotu. Dalším důležitým bodem je, že i když z pohledu poškozeného došlo k opravě, tak tuto opravu prováděl jiný subjekt, než

škůdce, nebo pojistitel. Tomuto subjektu pak pojistitel poskytl částku vynaloženou na opravu, tedy náhradní díly a práci na takovém vozidle. Z pohledu pojistitele se tedy stále jedná o vyplacení pojistného plnění formou peněží.

Zvláštním případem při likvidaci majetkové škody na vozidle je situace, kdy došlo ke zničení vozu. Hovoříme o situacích, kdy by oprava vozu nebyla možná, nebo je neúčelná, neboť cena takové opravy přesahuje hodnotu vozu před pojistnou událostí. V takovém případě pak pojistitel vyplácí pojistné plnění poškozenému ve výši, která odráží rozdíl mezi hodnotou vozu před pojistnou událostí a po pojistné události a ta se dále sníží o hodnotu použitelných zbytků z takového vozu.¹⁰⁶

Související majetkovou náhradou v případě opravy vozu, může být i náhrada nákladů za náhradní vozidlo. Vynaložení nákladů za zapůjčení náhradního vozidla představuje skutečnou škodu poškozeného. Důležité je zmínit, že z hlediska nároku na proplacení takového nákladu se posuzuje vždy jeho účelnost a nutnost v daném případě. Není tedy nárokem automatickým. Likvidační praxe tuto náhradu specifikovala hlavně ve vztahu k podnikatelským subjektům. Náhradu nákladů za náhradní vozidlo totiž zpravidla poskytuje podnikatelským subjektům, které vozidlo využívali právě k podnikatelské činnosti. Odůvodněním je, že kdyby náhradní vozidlo podnikatel nevyužil došlo by zcela jistě k ušlému zisku a náhrada toho by mohla být podstatně vyšší, než náhrada za samotné půjčení vozidla. Praxe také stanovila určité limity pro cenu zapůjčení takového vozidla. Těmito limity jsou například srovnatelnost půjčeného a poškozeného vozidla z hlediska třídy vozidla, využitelnosti, jízdních vlastností, bezpečnostních parametrů apod. Z dalších si dovolím citovat výklad příslušného ustanovení, který hovoří o tom že, : *„účelnost se poměřuje i finanční nákladností a toto kritérium by mělo eliminovat nepřiměřený dopad zbytečně vysokých nákladů na odpovědnou osobu, a to například tehdy, využil-li poškozený bez opodstatněných důvodů služby subjektu, mezi jehož činnosti nepatřilo půjčování aut, jímž požadovaná cena překračovala ceny pronájmu obdobných osobních aut*

---

¹⁰⁶ JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. § 6 []. In: JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 73., dostupné z: www.beck-online.cz

*v daném místě a čase či jímž stanovené jiné podmínky poskytnutí náhradního vozu neodpovídaly běžnému standardu. Jinými slovy výše náhrady není automaticky dána částkou skutečně vyplacenou v jakékoliv výši, nýbrž toliko výši částky účelně vynaložené*¹⁰⁷.

Třetí a velice související oblastí, kterou zákon o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel zná (§6 (2) c) zmiňovaného zákona) je náhrada ušlého zisku. Obecným vymezením pojmu ušlého zisku z pohledu NOZ jsem se zabývali již v kapitole 2 (viz str. 13), proto si nyní jen blíže přiblížíme jak se tento druh majetkové újmy hradí v souvislosti s pojistnou událostí. Důležité je srovnání s již zmiňovanou náhradou za ztrátu na výdělku. Z právního pohledu je důležité vymežit, že zatím co náhrada za ztrátu na výdělku je náhradou spojenou vždy s újmou na zdraví a je tedy nemajetkovou újmou, tak náhrada ušlého zisku je klasickým příkladem újmy majetkové. Pro šetření pojistné události je důležité, zda tato událost nějakým způsobem zasáhla do průběhu děje vedoucího k určitému zisku a jestli tedy v důsledku takové události nedošlo k rozmnožení majetkových hodnot poškozeného. Důkazní břemeno v tomto případě leží na poškozeném. Poškozený tedy pojistiteli (případně před soudem) prokazuje, zda jeho nárok na náhradu ušlého zisku je oprávněný a zda opravdu pojistná událost způsobila ono další nerozmnožení majetkové hodnoty. V takovém dokazování tedy nestačí pouhé tvrzení, že podnikatel přišel o možný výnos ze své činnosti, ale musí tuto skutečnost prokázat. Stejně jako samotný nárok má poškozený povinnost v takovém případě prokazovat i výši takových nákladů. Vzhledem k pojetí ušlého zisku v rámci NOZ a možnosti, že do této náhrady lze zahrnout i náklady, které podnikatel musel vynaložit, aby i před důsledky pojistné události získal alespoň nějaký zisk a pokračoval v podnikatelské činnosti, musí pak být tyto náklady opět doložené a musí být vynaložené účelně. Pokud jsou tyto skutečnosti prokázány pojistitel pak vyplácí pojistné plnění finanční formou ve výši prokázaných nákladů, nebo výše samotného ušlého zisku.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ JANDOVIÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. § 6 []. In: JANDOVIÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 73., dostupné z: www.beck-online.cz

¹⁰⁸ JANDOVIÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. § 6 []. In: JANDOVIÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 73., dostupné z: www.beck-online.cz

Konečně čtvrtou a poslední oblastí, kterou zákon o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel zná (§6 (2) d) zmiňovaného zákona) je možná náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s právním zastoupením. Tato náhrada se neposkytuje za každé situace, kdy poškozený využil právní zastoupení v souvislosti s uplatněním svého nároku vůči pojistiteli. Zákon presumuje, že taková náhrada náleží poškozenému vždy v případě kdy se jedná o škodu na zdraví, tedy podle §6 (2) a) zákona o pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla. V takovém případě se totiž předpokládá, že znalosti poškozeného nemusí být dostatečné, aby uplatnil své nároky řádně a podle práva. V případě náhrady podle (§6 (2) b) a c) zmiňovaného zákona, je náhrada nákladů spojených s právním zastoupením však limitována. Zákon právo na takovou náhradu přiznává pouze v případech porušení některé povinnosti pojistitele. Tímto porušením může být například nesplnění povinnosti pojistitele vyšetřit pojistnou událost do 3 měsíců, nebo neposkytnutí plnění do 15 dnů po skončení šetření pojistné události. Z dalších to mohou být například nepodání poškozenému písemné vysvětlení o způsobu určení výše náhrady, nebo nevyjádření se k zamítnutým položkám uplatňovaných náhrad. U obou případů však musí jít o náhradu nákladů, které poškozený vynaložil na právní zastoupení v jednání s pojistitelem. Pojistitel tedy není povinen nahradit náklady spojené například s trestním řízením proti škůdci.

Zákon nestanoví v jaké výši se má náhrada za právní zastoupení poskytnout. K uplatnění takové nároku se tedy používá obecné právní úpravy podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Poškozený musí prokázat, že takovou částku za právní zastoupení opravdu vynaložil a mimo to se také posuzuje hledisko účelnosti takto vynaložených nákladů. V případě soudního sporu se náhrada nákladů řízení řídí obecným právním předpisem, neboli §137 – 151 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ JANDOVIÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. § 6 []. In: JANDOVIÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 73., dostupné z: www.beck-online.cz

V případě splnění požadavků a prokázání takového nároku je pak tedy pojistitel povinen v rámci výplaty pojistného plnění poskytnout v peněžní formě i tuto náhradu.

4.3.4.3 Právo pojistitele na úhradu vyplacené částky

Jestliže pojistitel má smluvní povinnost vůči poškozenému vyplatit pojistné plnění na základě pojistné smlouvy, kterou uzavřel s pojištěným (škůdce), pak za určitých podmínek definovaných zákonem má i právo na úhradu takto vyplacených částek vůči pojištěnému. Jedná se o případy, kdy pojištěný porušil zákonnou povinnost, nejednal v souladu se zákonem aj. Toto právo upravuje ustanovení § 10 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidel.

V odstavci (1) zmiňovaného ustanovení zákon stanoví, že takové právo vzniká pojistiteli, pokud se prokáže, že pojištěný jednal určitým způsobem. Například pojištěný způsobil újmu úmyslně, bezdůvodně nesplnil povinnost sepsat společný záznam o nehodě, neohlásil dopravní nehodu, opustil místo dopravní nehody, újmu způsobil vozidlem, které užíval neoprávněně, odmítl výzvu příslušníka Policie ČR podrobit se zkoušce na přítomnost zakázaných látek aj. Jde tedy o „chyby“ již se na základě svého jednání dopustil pojištěný.

V druhém odstavci zákon stejné právo zakládá i v případě, kdy se prokáže, že vozidlo jímž bylo způsobena škoda nebylo v souladu vzhledem k jiným právním předpisům v technickém stavu, který je vyžadován pro provoz na pozemních komunikacích. Stejně jako v první případě se musí jednat o porušení povinnosti pojištěného, kdy pojištěný záměrně povinnost technického stavu vozidla ignoroval, nebo nesplnil. Zároveň špatný technický stav vozidla musel být příčinou dané pojistné události.

Mezi zvláštní skutečnosti, zakládající právo pojistitele na úhradu vyplaceného pojistného plnění, lze potom zařadit skutečnosti uvedené v odstavcích (4) a (5) příslušného ustanovení.

V rámci příslušného ustanovení §10 odstavec (3) hovoří o tom, že provozovatel vozidla odpovídá společně a nerozdílně spolu s pojištěným neprokáže-li, že nemohl takové jednání ovlivnit. Odstavec (6) potom limituje toto právo z hlediska výše zpětné úhrady. Součet požadovaných náhrad totiž podle

tohoto ustanovení nemůže být vyšší, než plnění vyplacené poškozenému v rámci dané pojistné události.¹¹⁰

4.3.5 Role ČKP při náhradě újmy

Pro úplné vysvětlení možností náhrady újmy z pojistné události kryté pojištěním odpovědnosti z provozu vozidla je důležité, abychom si alespoň částečně nastínili roli České kanceláře pojistitelů. ČKP je právnickou osobou a orgáne *sui generis*^{viii}. Je zapsána v obchodním rejstříku a z pohledu práva se jedná o profesní organizaci pojistitelů. Její role z hlediska náhrady škody z pojistné události je důležitá hlavně proto, že vytváří tzv. garanční fond. „*Garančním fondem se rozumí v souladu s čl. 1 písm. c) směrnice 90/618/EHS subjekt, jehož úkolem je poskytovat odškodnění minimálně do výše povinného pojištění pro případ škod na věci nebo zdraví způsobených neidentifikovatelným vozidlem nebo vozidlem, ke kterému nebyla splněna povinnost pojištění odpovědnosti.*“¹¹¹.

Hlavní účelem garančního fondu je tedy pokrývat újmy, které nemohou být vyplaceny pojistitelem, vzhledem k dříve zmíněným situacím. Tato instituce tak zajišťuje právní jistotu poškozených a chrání je před negativními dopady vzniklými v důsledku pojistné události. V případě kdy pojistitel nemůže z těchto důvodů vyplatit pojistné plnění, tak garanční fond poskytne náhradní plnění. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla zakotvuje garanční fond v ustanovení §24, kde zároveň stanoví, za jaké situace pak garanční fond hraří právě již zmíněné náhradní plnění. V odstavci (2) zmíněného ustanovení zákon stanoví, že poskytne z garančního fondu poškozenému:

- a) „*plnění za újmu způsobenou provozem nezjištěného vozidla, kterou je povinna nahradit nezjištěná osoba; plnění za újmu na věci nebo ušlém zisku vzniklém v souvislosti se škodou na věci poskytne Kancelář pouze tehdy, pokud současně s touto škodou byla poškozenému způsobena i závažná újma na zdraví a pokud újma podle § 6 odst. 2 písm. b) nebo ušlém zisku přesáhla 10000 Kč,*

---

¹¹⁰ Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení §10

¹¹¹ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 327

- b) *plnění za újmu způsobenou provozem vozidla, kterou je povinna nahradit osoba bez pojištění odpovědnosti, byl-li provoz tohoto vozidla podmíněn pojištěním odpovědnosti podle tohoto zákona,*
- c) *plnění za újmu způsobenou provozem tuzemského vozidla, kterou je povinna nahradit osoba, jejíž odpovědnost za tuto újmu je pojištěna u pojistitele, který z důvodu svého úpadku nemůže uhradit tuto újmu,*
- d) *plnění za újmu způsobenou provozem cizozemského vozidla, kterou je povinna nahradit osoba, jejíž odpovědnost za tuto újmu je pojištěna hraničním pojištěním,*
- e) *plnění za újmu způsobenou provozem cizozemského vozidla, jehož řidiči nevzniká při provozu tohoto vozidla na území České republiky povinnost uzavřít hraniční pojištění,*
- f) *náhradní plnění podle § 24a a 24b, a to v rozsahu, v jakém je Kancelář povinna plnit podle písmen a) až c),*
- g) *plnění za újmu způsobenou provozem vozidla, které bylo odesláno z jiného členského státu do České republiky jako státu cílového určení, nebylo-li k tomuto vozidlu sjednáno pojištění odpovědnosti podle tohoto zákona a ke škodné události došlo ve lhůtě do 30 dnů ode dne, kdy kupující osoba vozidlo převzala, i když vozidlo nebylo v České republice registrováno.*¹¹²

Taková plnění pak poskytuje ČKP za stejných podmínek a ve stejné výši, jako by tyto náhrady poskytoval pojistitel v případě klasického šetření pojistné události. Co se týče limitů pojištění, tak zákon uvádí, že náhradní plnění poskytne nejvýše ve výši zákonných limitů pojištění, což znamená s krytím 35/35 mil. Náhradní plnění se poskytuje na základě písemné žádosti od poškozeného a ČKP je povinna takovou žádost vyřešit v zákonné lhůtě 2 měsíců. Po výplatě náhradního plnění pak vzniká ČKP možnost regresní náhrady tohoto plnění buď proti škůdci (v případě, že byl časem zjištěn), nebo proti zahraničnímu pojistiteli.

---

^{viii} *Sui generis* označuje právní pojem, doslovně přeloženo - svého druhu

---

¹¹² Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení §24

5 Náhrada z majetkových pojištění

Majetková pojištění jsou druhou stěžejní kategorií pojištění škodových. V rámci této kapitoly nastíním obecnou úpravu majetkových pojištění, jaké druhy majetkových pojištění známe a jak obecně vypadá náhrada a pojistné plnění z takových pojištění. Dále se potom pro lepší představu a kontrast s pojištěním odpovědnosti z provozu vozidla budu věnovat hlavně havarijnímu pojištění vozidel, které spadá do této kategorie majetkových pojištění.

Název „majetková pojištění“ je nutno, v kontextu vývoje pojišťovnictví a potřeb zákazníka, v dnešní době chápat poněkud šíře, než jako pouhé pojištění majetku nebo věcí jako hmotných předmětů, které jsou ovladatelné a užitečné. V rámci vývoje se skupiny majetkových pojištění přidala i taková pojištění, která souvisí zejména s krytím podnikatelských rizik. Jejich účelem je sice poskytnout ochranu proti majetkovým újmám pojištěné osoby, ale k těmto újmám dochází v rámci negativního působení podnikatelských vztahů, ne tedy přímým působením na hmotnou věc. Jako příklad takového pojištění lze uvést například pojištění pro případ omezení nebo přerušování provozu, známé také jako šomázní pojištění, nebo například pojištění finančních ztrát.¹¹³

Zákonné zakotvení majetkových pojištění lze nalézt v ustanoveních §2849 a následujících. NOZ v těchto ustanovení upravuje především problematiku pojistné hodnoty, možnost zahájit opravy škod na majetku, problematiku přechodu vlastnických práv, přepojištění a podpojištění. Zákon tak představuje v rámci majetkových pojištění jen základní rámec, ve kterém se jednotlivé druhy majetkových pojištění mají pohybovat. Samozřejmě i pro majetkový pojištění platí obecná ustanovení o pojištění v §2758 a následujících. Vzhledem k poměrně strohé úpravě majetkových pojištění a neexistenci speciálního zákona pro takový pojištění, je pak úprava vzájemných vztahů a jednotlivých práv a povinností hlavně záležitostí pojistné smlouvy, respektive pojistných podmínek, které obsahuje.

---

¹¹³ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 255

5.1 Předmět majetkových pojištění

Z pohledu občanského práva tak díky NOZ a díky definicím věcí v rámci této právní úpravy, lze pojišťovat věci ve smyslu §489, plody a užitky ve smyslu §491 a i celkový souhrn věcí co osobě patří, neboli majetek ve smyslu §495.

Vzhledem k teorii soukromého pojištění, o kterém jsme hovořili dříve, vznikají majetková pojištění na základě pojistné smlouvy. Tuto smlouvu uzavírají dobrovolně mezi sebou pojistitel a pojištěný, což z pravidla bývá vlastník nebo držitel dané věci. *„Zákonným vyjádřením výše uvedeného širokého záběru pojištění majetku je obecné konstatování, že pojistit lze věc, soubor věcí nebo jiný majetek vymezený v pojistné smlouvě.“*¹¹⁴

V praxi se tak díky různým předmětům pojištění a širokému okruhu možných pojištění, vyvinuly různé kategorie majetkových pojištění (viz dále). Společným ukazatelem těchto různých kategorií jsou určité oblasti pojistných rizik, které souvisí právě s předmětem daného pojištění. Tato různá pojistná rizika pak od sebe vzájemně odlišují jednotlivé kategorie majetkových pojištění. Za nejdůležitější pak můžeme považovat hlavně pojistná rizika:

- a) Která souvisí s poškozením nebo zničením věci živelní událostí. Mezi takové události pak nejčastěji řadíme požár, výbuch, úder blesku, náraz, pád letadla, pád jiného předmětu, povodeň, záplavu, vichřici, krupobití, sesuv půdy, zemětřesení a jiné.
- b) Která souvisí s odcizením věci. Z hlediska výkladu pojmu je v pojišťovnictví tento pojem chápán poněkud širě, než v právním pojetí. Zahrnuje v sobě jednání subjektu práva, které právní úprava může znát pod pojmy jako jsou krádež, loupež, zpronevěra, podvod a jiné. Je tedy pojmem významově daleko širším, než se na první pohled může z hlediska práva zdát.
- c) Která souvisí s úmyslným poškozením nebo zničením věci. V terminologii pojistného trhu tuto skupinu rizik nazýváme jako vandalismus, avšak pro právo je bližším pojmem „poškozování cizí věci“
- d) Která souvisí s poškozením nebo zničením motorových vozidel, letadel, plavidel. Tato skupina má v oproti předchozím speciální charakter. Zabraňuje

---

¹¹⁴ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 255

sice ekonomickým dopadům do majetkové sféry pojištěného, avšak oproti předešlým skupinám se pojištění s těmito riziky vyznačují tak, že k poškození může dojít i vinou pojištěného a přesto bude plněné ve smyslu pojistné smlouvy.

- e) Která souvisí s jinými konkrétními riziky. Zbytková pojištění vznikají na základě potřeby a liší se právě pojistným rizikem, které obsahují a zájmem který chrání. Z příkladů je možné uvést například pojištění stavebně-montážních prací aj.

Za důležité považuji zmínit, že v rámci praxe se s jednotlivými typy pojištění můžeme setkat i v rámci jednoho pojistného produktu. Není tedy výjimkou, aby se různá pojištění, popřípadě pojistná rizika v rámci jednoho produktu vzájemně doplňovala. Taková pojištění označujeme jako sdružená pojištění. Příkladem může být například pojištění domácnosti, které v sobě kombinuje více skupin rizik, ale dokonce v sobě může obsahovat i jiný druh pojištění a to například pojištění odpovědnosti z občanského života, což v rámci pojistného trhu bývá zcela běžné.¹¹⁵

5.2 Pojistné plnění z majetkových pojištění

Na rozdíl od pojištění od pojištění odpovědnosti za škodu právo na pojistné plnění z majetkových pojištění vzniká pojištěnému. Pojištěný je tak ve světle teorie zároveň oprávněnou osobou pro čerpání pojistného plnění. Principem pojistného plnění totiž v tomto případě není krytí újmy, která byla způsobena osobám cizím, jako je to u pojištění odpovědnosti za škodu, ale krytí újmy, která může vzniknout přímo pojištěné osobě. Tato újma je z právního pohledu zcela bezvýjimečně újmou majetkovou. V rámci těchto pojištění se tedy neshledáváme s nemajetkovou újmou, jako tomu bylo u pojištění odpovědnosti.

5.2.1 Účel pojistného plnění z majetkových pojištění

Pokud bychom se bavili o účelu pojistného plnění z majetkových pojištění, tak vzhledem k tomu, že ve valné většině se jedná o pojištění škodová, tak jejich účelem je tedy poskytnout pojistné plnění, které odráží náhradu reálné škody vzniklé pojistnou událostí. Náhrada z takového pojištění tedy v případě pojistné

---

¹¹⁵ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 256-257

události odráží újmu, která vznikla poškozenému. Účelem v takovém případě tedy není získání předem dohodnuté částky, nebo dokonce obohacení poškozeného na základě pojistného plnění. K tomuto výkladu se přiklání i judikatura NS ČR ve svém rozsudku, kde mimo jiné stanoví, že „*Jde-li o pojištění majetku, má pojistné plnění, na které má pojištěný právo v případě vzniku pojistné události, restituční funkci – jeho účelem je náhrada škody vzniklé v důsledku pojistné události.*“¹¹⁶

Za důležité považuji zmínit i vztah mezi pojištěným a pojistitelem při výplatě takového pojistného plnění. Nárok na výplatu pojistného plnění a tedy i náhrada takové újmy vzniká na základě smluvní odpovědnosti pojistitele, nelze tedy takovou náhradu pojmově sjednotit s náhradou z titulu odpovědnosti za škodu. V rámci již zmíněného judikátu se NS ČR vyjádřil i k tomuto tématu takto: „*pojistné plnění nelze ztotožňovat s plněním z titulu odpovědnosti za škodu, tedy s náhradou škody ve vlastním slova smyslu; právním důsledkem vzniku pojistné události, již je způsobena škoda, není odpovědnost pojistitele za takovou škodu, nýbrž povinnost poskytnout pojištěnému pojistné plnění za účelem reparace majetkové újmy, k níž v důsledku pojistné události došlo. Do odpovědnostního vztahu pojistitel vstupuje až na základě toho, že poskytl pojistné plnění, a v rozsahu, v jakém tak učinil, a vstupuje na místo nositele práva na náhradu škody (do postavení poškozeného) vůči tomu, kdo za škodu odpovídá*“¹¹⁷

5.2.2 Forma pojistného plnění

Pojistné plnění u majetkových pojištění z hlediska jeho formy je zastoupeno jak formou pojistného plnění naturálním plněním, tak peněžní podobou plnění.

S formou naturálního plnění se u majetkových pojištění setkáváme hlavně v podobě asistencí. Majetková pojištění jsou typickou skupinou, kde se asistenční služby, jako nemajetková forma plnění, vyskytuje. To souvisí s předmětem pojištění, kterým je majetek. Tyto asistence pak právě slouží ke zmírnění rizika poškození nebo zničení majetku, či dále zmírňují následné škody. Nejčastějším představitelem z hlediska pojistného trhu jsou zde asistence technické. U majetkových pojištění jako příklad lze uvést u pojištění nemovitosti – řemeslnické

---

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Cdo 763/2013, ze dne 10.3.2015

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Cdo 763/2013, ze dne 10.3.2015

asistenční práce v rámci pojištění, kdy například u pojistitele Generali pojišťovny předmětem těchto asistencí je: „zabezpečení asistenčních služeb pro pojištěný rodinný dům nebo bytovou jednotku. Základem pro domovní asistenci je síť profesionálních odborníků, kteří jsou schopni kvalitně a rychle reagovat na potřeby klienta. Dodavatelé programu zaručují všem klientům Generali standardní kvalitu a cenu odvedené práce, vstřícný a otevřený přístup a pořádek při výkonu práce.“¹¹⁸ Mezi takové lze zařadit servis elektronických spotřebičů, zámečnické práce, instalátérské práce aj. Náklady na zaplacení provedené práce za služby profesionála v takovém případě nese pojistitel, proto se jedná o formu nemajetkového pojistného plnění. U havarijních pojištění lze uvést asistence oprav na místě aj. Každá kategorie majetkových pojištění má své specifické asistenční služby a podle toho jsou upraveny v pojistných podmínkách daného produktu. Vzhledem k tomu, že právní úprava blíže nespecifikuje požadavky na pojistné plnění z majetkových pojištění, jako tomu bylo například u pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla, tak se většinou právní pramenem stávají právě pojistné podmínky a pojistná smlouva k daného produktu. Ty se potom dále porovnávají s obecnou právní úpravou a smluv a pojištění v rámci NOZ. S formou naturální restituce se v případě majetkových pojištění setkáváme hlavně u pojištění havarijního, kdy je možnost, aby pojistitel opravil věc a navrátil v předešlý stav. U pojištění bydlení, nebo domácnosti se s takovým plněním z pravidla vůbec nesetkáváme.

Peněžní podoba plnění představuje pak na druhé straně tradiční a zcela běžný způsob náhrady z pojistné události v rámci majetkových pojištění. Jedná se tedy o náhradu majetkovou. Principem je poskytnout pojistné plnění, které pokrývá svou výší náhradu majetkových škod pojištěného tak, aby si mohl pořídit věc stejnou nebo obdobné kvality a množství, případně věc opravil. Jak již bylo zmíněné dříve, tak peněžní podoba plnění je omezena také limity, které si mezi sebou pojistitel a pojištěný ujednali v pojistné smlouvě. V rámci majetkových pojištění se takové limity sjednávají konsensem mezi stranami, avšak je doporučeno sjednávat limity pojištění tak, aby odpovídali hodnotě pojištěného majetku.

---

¹¹⁸ Pojistné podmínky VPP Bydlení s asistencí, Generali pojišťovna, dostupné z: https://www.general.cz/documents/20182/38180/vpp_bydleni_s_asistenci.pdf

5.2.3 Pojistná hodnota u majetkových pojištění

Určení hodnoty majetku u takových pojištění je jednou z nejdůležitějších částí při uzavření smlouvy pro možné budoucí pojistné plnění. Pojistná hodnota je totiž limitem pro plnění z pojistné události. V těchto případech však není minimální limit dán zákonem, jako u pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ale je čistě na smluvních stranách pojistné smlouvy, jaké limity pro pojistné plnění stanoví, případně jakým způsobem se budou limity určivat.

Běžně hodnotu majetku představuje obvyklá cena tohoto majetku na trhu, kterou daný majetek má v určité době. Z ekonomického hlediska je obvyklá cena taková, za kterou (ve stejné době v obvyklém obchodním styku) bychom tento majetek popřípadě obdobný majetek či službu prodali nebo poskytli na daném místě. Při určování hodnoty tímto způsobem se nezapočítává například cena zvláštní obliby, neboli citové vazby pojištěného na věc, nebo osobní poměry pojištěného. Naopak cenu může ovlivnit situace na trhu. Například nedostatkost věci, stav trhu po přírodní katastrofě aj.¹¹⁹

V praxi se u pojistných produktů setkáváme i s tím, že pojistitel a pojistník stanoví hodnotu majetku jinak než jako cenu obvyklou. Pojistnou hodnotu pak stanovují například cenou časovou, cenou novou, nebo jinou pevně dohodnutou cenou. Časová cena určuje hodnotu majetku tak, jakou cenu měl majetek těsně před pojistnou událostí. Pojištěnému je tak vyplaceno pojistné plnění hodnotě pojištěného majetku těsně před událostí, ale s ohledem na jeho opotřebení nebo zhodnocení. Nová cena určuje hodnotu majetku tak, že vyplácí pojištěnému pojistné plnění v takové výši, za jakou je možné v daném místě a čase pořídit věc stejnou nebo srovnatelnou, kdyby se kupovala jako nová. Případně také cenu opravy při uvedení do původního stavu nebo obnovu stejného majetku. Dohodnutá cena je individuálním určením mezi pojistitel a pojištěným a v čase se zásadně nemění. Je důležité zmínit, že čím vyšší je pojistná hodnota majetku, tím vyšší je potom pravidelně placené pojistné směrem k pojistiteli.¹²⁰

---

¹¹⁹ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 257

¹²⁰ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 122

5.2.3.1 *Přepojištění a podpojištění*

Vzhledem k vlastnostem věcí a majetku je jejich hodnota v čase většinou proměnlivá a proto je dobré stanovovat cenu způsobem, který odráží proměnlivost takové hodnoty, nebo jednou za pojistné období přepočítávat hodnotu pojištěného majetku. V případě kdy reálná hodnota majetku neodpovídá pojistné hodnotě hovoříme o tzv. přepojištění nebo podpojištění.

Přepojištění je situace kdy pojistná hodnota majetku uvedená v pojistné smlouvě převyšuje reálnou hodnotu majetku. V takových případech z hlediska likvidace a možného následného pojistné plnění nenastává tak velký problém. Pojistitel vyplácí pojistné plnění vy výši, která odpovídá reálné hodnotě, což odpovídá principům škodového pojištění. Pojištěný (pojistník) v takovém případě pouze zbytečně platil větší pojistné a nadhodnotil reálnou hodnotu svého majetku. NOZ s institutem přepojištění pracuje v ustanovení §2853, ovšem ne z hlediska vyplácení pojistného plnění. Zákon v daném ustanovení pouze zakotvuje právo obou smluvní stran navrhnout snížení pojistné hodnoty a tím pádem i snížení pojistného kdykoliv, kdy taková situace nastane. Avšak účinky takového snížení nastávají až v dalším pojistném období. Pokud strana, které bylo toto navrženo nepřijme takovou nabídku do jednoho měsíce, pojištění zaniká.¹²¹

Vzhledem k náhradě z pojistné události je významnějším institutem podpojištění. Tato situace je zákonem definována jako situace, kdy pojistná hodnota pojištěného majetku je nižší, než jeho reálná hodnota. Z hlediska likvidační praxe se tato situace vyskytuje častěji, než přepojištění. V některých případech je záměrem placení menšího pojistné, v některých případech pouze zhodnocení majetku a dlouho nezměněná hodnota v pojistná smlouvě. NOZ tento institut upravuje v ustanovení § 2854, kde na rozdíl od předchozího ustanovení hovoří o situaci výplaty pojistného plnění. Podle tohoto ustanovení se pojistné plnění v případě pojistné události, neboli náhrada, snižuje ve stejném poměru v jakém byl majetek podpojištěn oproti jeho reálné hodnotě.¹²²

Příklad: Pokud by reálná hodnota majetku (například nemovitosti) byla 10.000.000,- Kč a pojistná částka uvedená ve smlouvě by byla stanovena na

---

¹²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník, ustanovení § 2853

¹²² Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník, ustanovení § 2854

5.000.000,- Kč tak se jedná o podpojištění o 50%. Stejný poměr by se tedy uplatňoval u výplaty pojistného plnění a jeho snížení. Kdyby nemovitost shořela a došlo k celkovému zničení, tak částka vyplacená pojištěnému (pojistníkovi) by nebyla celých 5mil korun, nýbrž jen 2.500.000,- Kč. Snížení zde proběhlo o 50%, takže ve stejném poměru v jakém pojištěný (pojistník) platil méně pro krytí celkové škody. (škoda 5mil. x 50% = 2,5 mil. Kč).

Z uvedených ustanovení je tedy možné dovodit, že zatímco přepojištění se z pohledu zákona zkoumá primárně průběžně, tak podpojištění hlavně u vzniku pojistné události.¹²³

5.3 Základní oblasti majetkových pojištění

Na pojistném trhu se v dnešní době setkáváme s několika základními oblastmi pojistných produktů, do kterých lze třídit určitá majetková pojištění. Toto rozdělení vyplývá ze zaměření jednotlivých produktů. I v tomto případě probíhá selekce na základě pojistných rizik, které jednotlivé produkty kryjí. V rámci základního dělení tak rozlišujeme pojištění majetku obyvatelstva, pojištění průmyslových a podnikatelských rizik a pojištění zemědělských rizik.

První oblastí jsou tedy ty pojistné produkty, které kryjí majetek obyvatelstva. V rámci svého postavení na pojistném trhu představují nejznámější skupinu majetkových pojištění, jelikož tato oblast stojí na třech základních produktech, které jsou v rámci běžného občanského života hojně využívány. Jsou jimi pojištění domácnosti, pojištění budov a havarijní pojištění. U pojištění domácnosti kryje toto pojištění majetek pojištěného, případně majetek osob žijících s ním ve společné domácnosti (dle pojistných podmínek většinou jen osoby příbuzné do věku 26 let a manžele), který není součástí nemovitosti. Jedná se tedy o věci movité. Základním rozsah tohoto pojištění se u většiny pojistných produktů týká krytí pojistných rizik před živelními pohromami, požárem nebo odcizením. Stanovení hodnoty pojištěného majetku se ve většině případů určuje pomocí nové ceny (hodnoty). Náhrada z takového pojistného plnění je tedy ve výši reálné škody a v ceně, za kterou lze pořídit věci stejné nebo obdobné nové. U pojištění budov se pojištění vztahuje na věci nemovité, tedy většinou na budovy,

---

¹²³ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. Pojišťovací právo. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5, str. 257

ale i na bytové jednotky. Principem tohoto pojištění je krytí majetkových škod, které mohou vzniknout na nemovité věci. Základním rozsah tohoto pojištění se u většiny pojistných produktů týká krytí pojistných rizik živelních, vodovodních, požárních, odcizení (stavebních součástí nemovitosti). Rozsah se může lišit vzhledem k pojistiteli u kterého je smlouva uzavřena a také vzhledem k nastavení takové smlouvy. Stanovení pojistné hodnoty se ve většině případů stanovuje na plnou dohodnutou hodnotu nemovité věci. Náhrada z takového pojistného plnění je tedy ve výši reálné škody a v limitu pojištění, který byl v rámci smlouvy sjednán s ohledem na možnost podpojištění a přepojištění. Havarijnímu pojištění se dále budeme věnovat v následující kapitole.¹²⁴

Druhou oblastí jsou tedy ty pojistné produkty, které kryjí majetek podnikající osoby. Pojistné produkty v této oblasti jsou značně specifické a většinou se nastavují dle individuálních potřeb pojištěného. Základními druhy pojištění v této oblasti jsou například pojištění živelní, pojištění technická (pojištění strojní a pojištění montážních rizik), zmiňované šomázní pojištění, pojištění úvěrů, pojištění proti odcizení a pojištění dopravní. U živelního pojištění je podstatou krytí rizika porušení nebo zničení věci živelní pohromou (např. požár, výbuch, blesk atp.), avšak na rozdíl od pojištění majetku obyvatelstva se většinou nerozlišuje mezi pojištěním movitých a nemovitých věcí. V rámci jednoho produktu tak lze pojistit obě možnosti, ale ty jsou ve smlouvě specifikovány a pojistné částky rozděleny pro jednotlivé nebezpečí. Stejně jako v předchozím případě se vyhází z pojistné hodnoty jako ceny nové. V rámci technických pojištění jsou nejvýznamnějším představitelem pojištění strojní, které představuje pojištění strojů a krytí škod související s poškozením strojů. Toto poškození však nastává jejich provozem. U strojní pojištění tedy nejde o újmy vzniklé například živly, ale o újmy vzniklé nedbalostí, materiálovou vadou, selháním aj. Vzhledem k rozsahu různých druhů podnikatelských majetkových pojištění jako poslední příklad uvedu pojištění dopravní, kde pojištění kryje riziko spočívající ve ztrátě, poškození, nebo zničení věci při dopravě. Principem je zajištění krytí rizik, které mohou při dopravě nastat. Základními událostmi bývají

---

¹²⁴ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 123-124

například havárie, odcizení nebo živelní rizika. Pojistná hodnota se zde určuje vzhledem k předem dohodnuté ceně přepravovaného zboží.¹²⁵

Poslední oblastí majetkových pojištění jsou tedy pojištění zemědělských rizik. Zemědělská pojištění jsou speciální kategorií podnikatelských pojištění, která kryjí pojistná rizika specifického charakteru. Nejvýznamnějšími představiteli jsou pojištění plodin a pojištění hospodářských zvířat. „*Pojištění plodin kryje rizika majetkových škod na rostlinné produkci*“¹²⁶. Základní rozsah tohoto pojištění se zaměřuje hlavně na živelní pohromy případně na rizika, která nesou nepříznivé vlivy počasí jako například krupobití. V rámci náhrady se pak pojištěnému hradí jak skutečná škoda tak možný ušlý zisk, který mohl díky produkci a následnému prodeji získat. U pojištění hospodářských zvířat se kryjí hlavně škody, které mohou nastat v „*souvislosti s uhynutím, utracením nebo nutnou porážkou v důsledku těchto rizik: nákaza neboli infekční nemoc, rizika živelní, riziko úrazu a neinfekční nemoci*“.¹²⁷ Stejně jako v předešlém případě se v rámci náhrady pojištěnému hradí jak skutečná škoda tak možný ušlý zisk, který mohl díky chovu a následnému prodeji získat. Vedle pojištění chovných zvířat se na pojistném trhu objevují i pojištění individuální, která kryjí možnou újmu způsobenou zvířatům ke chovaným ke specifickým účelům, jako jsou na například koně. V takovém případě se určuje pojistná hodnota jako předem domluvená plná hodnota takového zvířete a náhrada odráží většinou jen škodu skutečnou.

5.4 Havarijní pojištění

Jak již bylo zmíněno, tak havarijní pojištění patří do oblasti pojištění občanského majetku. Z hlediska formy samotného pojištění se jedná o pojištění dobrovolné smluvní, takže je čistě na vůli smluvních stran, jestli pojištění uzavřou či nikoliv. Pojištění tedy vzniká na základě pojistné smlouvy mezi pojistitelem a pojistníkem.

---

¹²⁵ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 125-130

¹²⁶ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 131

¹²⁷ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0, str. 132

Na rozdíl od pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla nemá havarijní pojištění vlastní speciální právní úpravu. Řídí se tedy obecnými ustanoveními občanského zákoníku o pojištění, dále pak ustanoveními o majetkovém pojištění. Zákonodárce tak dává velkou dispozitivní pravomoc stranám upravit si poměry v rámci pojištění pojistnou smlouvou a pojistnými podmínkami. V praxi se tak stává, že každý pojistitel může mít jiné podmínky a lehce jinou úpravu práv a povinností plynoucích ze smlouvy o havarijním pojištění. Pro účely této diplomové práce jsem vybral pojistné podmínky havarijního pojištění pojišťovny Generali dostupné na jejich internetových stránkách.

Stejně jako u pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla je hlavním důvodem uzavření takového pojištění krytí újmy, která může vzniknout v důsledku dopravní nehody (pojistné události). Na rozdíl od již zmiňovaného odpovědnostního pojištění však havarijní pojištění kryje újmu, která vzniká na majetku pojištěné osoby, respektive na jeho vozidle. Součástí havarijního pojištění bývají v praxi i doplňková pojištění jako například pojištění úrazová, pojištění GAP, pojištění skel aj. Těmi se pro účely této diplomové práce zabývat nebudeme.

5.4.1 Předmět pojištění

I když pojistnou smlouvu uzavírá pojistitel s pojistníkem, který může tak být i pojištěnou osobou, tak z principu havarijního pojištění vyplývá, že předmětem havarijního pojištění je v tomto případě movitá věc, respektive vozidlo uvedené v pojistné smlouvě.

Z pohledu konkrétní právní úpravy v rámci pojistných podmínek je pojistníkem tou osobou, která uzavírá pojistnou smlouvu s pojistitelem a je povinna za toto pojištění platit pojistné. Pojištěným je pak ta osoba „*na jejíž majetek nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se vztahuje pojištění*“.¹²⁸ Oprávněnou osobou je ta osoba, „*keré v důsledku pojistné události vznikne právo*

---

¹²⁸ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 2 (výklad pojmů), dostupné z : <https://www.generali.cz/>

na pojistné plnění; oprávněnou osobou je pojištěný, pokud právní předpis nebo pojistná smlouva nestanoví jinak“.¹²⁹

Samotným předmětem pojištění je pak podle článku 17 uvedených pojistných podmínek „*silniční vozidlo uvedené v pojistné smlouvě včetně standardní a doplňkové výbavy, v provedení a vybavení jmenovitě uvedeném v pojistné smlouvě“.*¹³⁰ Vzhledem k pojistné události je důležité zmínit, že vozidlo může používat i osoba odlišná od pojištěného jako majitele vozidla, nebo pojistníka jako smluvní strany. Užívání jinou osobou nějak nelimituje pojistné plnění z takového pojištění, jelikož samotná náhrada z možné pojistné události je vázána na předmět pojištění, kterým je vozidlo samo.

5.4.2 Pojistné plnění z havarijního pojištění

Na základě uzavřené pojistné smlouvy má pojištěný právo na náhrady majetkové újmy, která vznikla na pojištěném vozidle. Tuto náhradu nazýváme taktéž pojistným plněním. Z hlediska formy pojistného plnění je havarijní pojištěním takovým pojištěním, které obsahuje jak formu majetkovou (peněžní podobu pojistného plnění), tak formu nemajetkovou (naturální podobu pojistného plnění a asistence). Způsob plnění a způsob jeho náhrady pak závisí na tom, při vzniku jakého pojistné nebezpečí, definovaného v pojistné smlouvě, došlo k pojistné události.

Lhůty pro šetření pojistné události jsou oproti obecné právní úpravě nezměněné. Pojistitel je tedy povinen uzavřít šetření do tří měsíců od uplatnění práva na plnění oprávněnou osobou. Po skončení má stejně jako v obecné úpravě 15 dní na vyplacení pojistného plnění. V dalších podkapitolách této diplomové práce si názorně ukážeme jak vypadá náhrada z klasického havarijního pojištění a jak náhrady z tzv. asistencí.

Obecně platí, že pojistné plnění bývá zkráceno o tzv. spoluúčast. Spoluúčastí rozumíme procentní nebo pevně daný poměr, jakým se pojištěný podílí na pojistném plnění v případě pojistné události. Důvodem stanovení spoluúčasti je předcházení uplatňování menších majetkových škod směrem

---

¹²⁹ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 2 (výklad pojmů), dostupné z: <https://www.generaliz.cz/>

¹³⁰ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 17, dostupné z: <https://www.generaliz.cz/>

k pojistiteli, nebo možná (byť po právu nepřijatelné) jednání pojištěného, kterým by mohl menší škodu způsobit úmyslně, aby tak získal možnost opravy svého vozidla. Takovému jednání obecně říkáme pojistný podvod. Spoluúčast bývá stanovena kombinací pevné minimální výměry a procentním podílem na možné škodě. V praxi se na pojistném trhu nejčastěji objevují tyto kombinace. Spoluúčast 1% nejméně však 1.000,- Kč, 3% nejméně však 3.000,- Kč, 5% nejméně však 5.000,- Kč, 10% nejméně však 10.000,- Kč. Čím větší je spoluúčast na možném pojistném plnění, tím je pojistné hrazené pojistníkem menší.

5.4.2.1 Rozsah a způsob náhrady z havarijního pojištění

Prvním okruhem je tedy náhrada z klasického havarijního pojištění, kdy dochází k poškození, zničení nebo odcizení vozidla. Z vybraných pojistných podmínek, konkrétně z článku 18, lze vnímat omezený územní rozsah, který zahrnuje krytí újmy vzniklé na území Evropy v geograficky pevninském smyslu. Na rozdíl od pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla není rozsah náhrady z tohoto pojištění limitován zákonem, ale pojistnou smlouvou. V předešlém případě se jednalo o limitaci z hlediska újmy, respektive jakou újmu je pojistitel povinen krýt. V případě havarijního pojištění je limitace dána variantou uzavřeného havarijního pojištění, respektive tím z jakých pojistných nebezpečí a událostí je pojistitel povinen náhradu poskytnout. Důležitý je tedy způsob vzniku pojistné události a ne její následek. Z hlediska následku se totiž vždy jedná o majetkovou újmu na vozidle.

Dalším limitem je stanovení samotné pojistné hodnoty. U havarijních pojištění se pojistná hodnota stanovuje jako cena nová nebo cena obvyklá. Nová cena se používá hlavně u automobilů se stářím do 3 let s přípojištěním GAP, ve většině případů se tak setkáváme s pojistnou hodnotou jako s cenou obvyklou.

Havarijní pojištění, jak samotný název napovídá, v prvé řadě slouží pro krytí majetkových škod při havárii. Havárie je v rámci pojistných podmínek specifikována jako „*poškození nebo zničení pojištěného vozidla nebo věci v důsledku nahodilého působení vnějších mechanických sil (např. střet, náraz, pád)*“¹³¹. Z hlediska praxe se pak rozlišují různé způsoby vzniku takového

---

¹³¹ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 2 (výklad pojmů), dostupné z: <https://www.generali.cz/>

mechanického poškození vozidla, které mají vliv na to, zda se jedná o pojistnou událost či nikoliv. Mimo tuto klasickou kategorii je možné vozidlo pojistit proti vlivům nazývaným jako poškození vozidla zvířetem, vandalismus, živelní událost, požár a výbuch, odcizení. Různé varianty pojištění pak v sobě kombinují tato pojistná krytí proti pojistným nebezpečím (viz tabulka 1). Zákonitě čím více pojistných nebezpečí je pojištěním kryto, tím větší pojistné pojistník platí.

Pojistná nebezpečí	Varianty pojištění kasko						
	Allrisk	Havarijní pojištění	Pojištění pro případ odcizení	Minikasko	Minikasko+ Odcizení	Retro (allrisk)	Retro (živly; odcizení; vandalismus)
havárie	✓	✓				✓	
střet se zvířetem	✓	✓		✓	✓	✓	
poškození vozidla zvířetem	✓	✓				✓	
vandalismus	✓	✓		✓	✓	✓	✓
živelní událost	✓	✓		✓	✓	✓	✓
požár a výbuch	✓	✓		✓	✓	✓	✓
odcizení	✓		✓		✓	✓	✓

132

Obecně platí, že pojistitel si v rámci smlouvy upravuje výluky při jejichž nastání není povinen plnit z pojistné smlouvy. V konkrétních pojistných podmínkách pojišťovny Generali je uvedeno, že pojištění se nevztahuje na škody:

- Vzniklé úmyslným jednáním pojištěného, nebo osob blízkých
- Vzniklé při použití vozidla k trestné činnosti
- Vzniklé v době, kdy vozidla řídila osoba bez potřebného oprávnění
- Vzniklé v době, kdy řidič vozidla byl pod vlivem alkoholu, nebo jiných omamných látek
- Vzniklé neoprávněným používáním vozidla
- Vzniklé při opravě, nebo údržbě vozidla aj.¹³³

Pojistné plnění (náhrada) z takových pojistných nebezpečí může být poskytováno jak v peněžní podobě, tak v naturální podobě pojistného plnění. Při vzniku pojistné události je na pojištěném jakou formu pojistného plnění zvolí. Pojistné podmínky pojišťovny Generali rozlišují tři situace pojistného plnění.

¹³² Tabulka 1: Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 19, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

¹³³ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 22, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

V první řadě se jedná o pojistné plnění při částečné škodě. Vzhledem k výkladu pojmů se škodou částečnou rozumí taková škoda, kdy cena opravy, při možné opravě v autorizovaném servisu, nepřekročí obvyklou cenu daného vozidla.¹³⁴ Uvedené pojistné podmínky rozlišují v takovém případě mezi náhradou v peněžní podobě a náhradou uvedením do předešlého stavu.

V případě kdy je pojistné plnění stanoveno tzv. rozpočtem nákladů na opravu hovoříme o pojistném plnění v peněžní podobě. Pojistitel je tak povinen vyplatit pojištěnému náhradu nákladů na materiál a související opravárenské práce a to v obvyklé tržní ceně za tyto položky. Pokud se v rámci oprav jedná o náhradu nákladů za díly, které jsou svou povahou spotřebitelné nebo náhradu doplňkového vybavení, má pojistitel právo odečíst míru opotřebení oproti novému kusu za takový díl. Částka se stanovuje na základě expertního pojistného šetření, jehož závěrem je zpráva o předpokládaných nákladech na opravu takového vozidla, kterou budu pojištěný provádět sám, respektive mimo účast pojistitele. Takto stanovené částka je pak krácena o možnou spoluúcast, kterou se pojištěný podílí na majetkové škodě (pojistném plnění). Výsledná částka je pak pojištěnému vyplacena jako pojistné plnění v peněžní podobě (majetkovou náhradou).¹³⁵

Druhou možností je oprava vozidla v autorizovaném a smluvním servisu daného pojistitele. Z hlediska výkladu pojmů uvedených pojistných podmínek je autorizovaným servisem, fyzická nebo právnická osoba s oprávněním podnikat v oboru a zapsaná v seznamu takových osob. Servisem smluvním je pak fyzická nebo právnická osoba, která je autorizovaným servisem a spolupracuje s pojistitelem na základě smlouvy o spolupráci.¹³⁶ V takovém případě se o opravu vozidla stará třetí osoba, která uvede vozidlo v původní stav, který odpovídá požadavkům pro provoz vozidla na pozemních komunikacích. Tento způsob náhrady lze vnímat ze dvou úhlů. Z pohledu pojištěného se jedná o nemajetkovou náhradu, jelikož se jedná o navrácení do předešlého stavu a neplyne mu tak žádný majetkový prospěch. Hovoříme o tzv. naturální restituci. Z pohledu pojistitele se však situace oproti předešlému příliš nemění, jelikož hradí náklady na opravu

---

¹³⁴ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 2, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

¹³⁵ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 23, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

¹³⁶ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 2, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

včetně materiálu právě třetí osobě v podobě finančního plnění jako pojistného plnění. Z pohledu pojistitele jde tak opět o majetkovou formu náhrady. Pojistitel i v tomto případě hradí cenu obvyklou pro tyto opravy. Je důležité zmínit, že i u této možnosti se od pojistného plnění odčítá zmiňovaná spoluúčast, která jde k tíži pojištěného. Po dokončení oprav je tak pojištěný povinen tuto částka zaplatit servisu, který tak obdrží zbytek požadovaných nákladů na opravu daného vozidla.

137

V druhé řadě pak hovoříme o situaci, kdy se plní pojistné plnění při tzv. totální škodě. Totální škodou rozumíme škodu, kdy cena opravy vozidla a náklady na tuto opravu převyšují obvyklou cenu automobilu.¹³⁸ Náhrada z takové škody se poskytuje vždy formou majetkovou, tedy peněžní podobnou pojistného plnění. Při stanovení výše pojistného plnění stanoví pojistitel cenu použitelných zbytků vozidla po pojistné události a tu odečte od ceny obvyklé daného automobilu. Rozdíl těchto částek snížený opět o spoluúčast pojištěného je pak vyplacen pojištěnému. Použitelné zbytky zůstávají primárně ve vlastnictví pojištěného. V praxi je možné, aby po domluvě s pojištěným, pojistitel použitelné zbytky nabídl na trhu a prodal za pojištěného. Potom se pojistné plnění skládá z ceny prodaných použitelných zbytků a pojistného plnění stanoveného zmíněným postupem.¹³⁹

V poslední řadě se jedná o pojistné plnění při odcizení vozidla, jeho části nebo vybavení. V takovém případě je pojistné plnění poskytováno opět jen v peněžní podobě, tedy majetkovou formou. Po oznámení pojistné události pojistiteli je souběžnou podmínkou pro toto plnění oznámení odcizení Policii ČR. Pokud se vozidlo nenajde do skončení šetření pojistné události podle obecných lhůt uvedených v NOZ, poskytne pojistitel pojistné plnění ve výši obvyklé ceny vozidla v době pojistné události. I v tomto případě se pojistné plnění krátí o spoluúčast pojištěného. Výsledná částka je pak vyplacena pojištěnému.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 23, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

¹³⁸ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 2, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

¹³⁹ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 23, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

¹⁴⁰ Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 23, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

5.4.2.2 Rozsah a způsob náhrady z asistencí

Druhým okruhem je tedy náhrada z klasického havarijního pojištění, kdy dochází k poruše vozidla, respektive vlivem příčin dochází k nepojízdnosti vozidla a k provozu na pozemních komunikacích. Principem zde není klasická náhrada vzniklé škody, ale zmírnění nebo předcházení riziku vzniku větší škody na vozidle, než které momentálně nastalo nebo hrozí. Z vybraných pojistných podmínek, konkrétně z článku 30, lze vnímat omezený územní rozsah, který zahrnuje krytí újmy vzniklé na území ČR, zemí EU v geografickém pevninském smyslu a území států Albánie, Bělorusko, Makedonie, Moldávie a Ukrajiny.

Stejně jako u klasického havarijního pojištění i zde je limitace dána variantou uzavřeného havarijního pojištění a jejími asistencemi, respektive tím z jakých pojistných nebezpečí a událostí je pojistitel povinen náhradu formou asistence poskytnout. Důležitý je tedy způsob vzniku pojistné události a ne její následek. Pro tento limit popisují pojistné podmínky situace, na základě kterých je pojistitel povinen asistenční služby poskytnout. Každý pojistitel na trhu poskytuje asistenční služby v různém rozsahu. V případě konkrétních pojistných podmínek pojišťovny Generali se jedná o situace jako jsou havárie, porucha, zamrznutí pohonných hmot, vybití akumulátoru, ztráta, zabouchnutí nebo zlomení klíčku, záměna pohonných hmot, defekt pneumatiky, živelní událost, vandalismus aj. Stejně jako v předešlém případě i u asistenčních služeb záleží na variantě uzavřeného pojištění (viz tabulka 2).

pojistné nebezpečí	Generali Assistance			Generali Top		
	Základní	Rozšířená	Rozšířená Plus	Assistance	Assistance PLUS	Assistance EXTRA
havárie	ano	ano	ano	ano	ano	ano
porucha	ano ¹⁴¹	ano ¹⁴¹	ano ¹⁴¹	ano	ano	ano
zamrznutí pohonných hmot	ano	ano	ano	ano	ano	ano
vybití akumulátoru	ne	ano	ano	ano	ano	ano
ztráta, zabouchnutí nebo zalomení klíčů	ne	ano	ano	ano	ano	ano
rozlomení spínací skříňky	ne	ano	ano	ano	ano	ano
záměna pohonných hmot	ne	ano	ano	ano	ano	ano
nedostatek pohonných hmot	ne	ne	ne	ne	ano	ano
poškození vozidla zvířetem	ne	ne	ne	ne	ano	ano
defekt pneumatiky	ne	ne	ne	ne	ano	ano
živelní událost	ne	ne	ne	ne	ano	ano
vandalismus	ne	ne	ne	ne	ano	ano
odcizení části vozidla	ne	ne	ne	ne	ano	ano

¹⁴¹ Tabulka 2: Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 34, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

Pojistné plnění z takových pojistných událostí je ve světle teorie typickým příkladem nemajetkové náhrady z pojistné události. Plnění není poskytováno ve formě peněz, ale ve formě služeb, za které nese povinnost platit pojistitel. Dle článku 35, uvedených pojistných podmínek, má v případě pojistné události každá oprávněná osoba nárok na zajištění a uhrazení asistenčních služeb v rozsahu a do výše limitu pojistného plnění uvedeného pro jednotlivé varianty daného pojištění. (Viz tabulka 3) Tyto limity jsou vyjádřeny finanční částkou nebo časovým úsekem a mohou se lišit v závislosti na tom, na území jakého státu došlo k pojistné události. V rámci takových asistenčních služeb se nejčastěji setkáváme se službami jakou jsou například příjezd asistenčního vozidla a oprava na místě, odtah vozidla, repatriace vozidla, poskytnutí náhradního vozidla, ekologická likvidace vozidla, náhradní přeprava osob aj.

Varianty asistence	Generali Assistance			Generali Top	
	Základní	Rozšířená	Rozšířená Plus	Assistance PLUS	Assistance EXTRA
v tuzemsku					
příjezd asistenčního vozidla a oprava na místě	60 min.	60 min.	60 min.	180 min.	bez limitu
odtah vozidla	ano	ano	ano	ano	ano
repatriace vozidla	ne	ne	ne	ano v případě havárie	ano
úschova vozidla	3 dny	3 dny	3 dny	5 dnů	20 dnů
náhradní vozidlo	24 hodin	24 hodin	24 hodin / 5 dnů při havárii	5 dnů	10 dnů
náhradní přeprava osob	ne	ne	ne	ano	ano
náhradní ubytování	ne	ne	ne	2 noci 100 €/noc/vůz	2 noci 100 €/noc/vůz
přeprava řidiče pro opravené vozidlo	ne	ne	ne	ne	ano
náhradní řidič	ne	ne	ne	ne	ano
finanční limit pojistného plnění	2 000 Kč ¹⁾ 2 000 Kč ²⁾	3 000 Kč	3 000 Kč	20 000 Kč	bez limitu
v zahraničí					
příjezd asistenčního vozidla a oprava na místě	60 min.	60 min.	60 min.	180 min.	bez limitu
odtah vozidla	ano	ano	ano	ano	ano
repatriace vozidla	ne	ne	ne	ano v případě havárie	ano
úschova vozidla	3 dny	3 dny	3 dny	5 dnů	20 dnů
náhradní vozidlo	24 hodin	24 hodin	24 hodin	5 dnů	10 dnů
náhradní přeprava osob	ne	ne	ne	ano	ano
náhradní ubytování	ne	ne	ne	5 noci 100 €/noc/vůz	5 noci 100 €/noc/vůz
přeprava řidiče pro opravené vozidlo	ne	ne	ne	ne	ano
předání vzkazu	ne	ano	ano	ano	ano
telefonické tlumočení	ne	ano	ano	ano	ano
ekologická likvidace vozidla	ne	ne	ne	ne	ano
náhradní řidič	ne	ne	ne	ne	ano
finanční limit pojistného plnění	3 000 Kč ¹⁾ 6 000 Kč ²⁾	4 000 Kč	4 000 Kč	50 000 Kč	bez limitu

142

¹⁴² Tabulka 3: Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, Článek 35, dostupné z: <https://www.generali.cz/>

Určení výše „pojistného plnění“ se posuzuje na základě ceny obvyklé pro danou službu, kterou provedla specializovaná třetí osoba. Tuto částku je potom pojistitel povinen zaplatit této třetí osobě, která provedla dané služby. Na rozdíl od klasického havarijního pojištění se na asistenční služby, respektive pojistné plnění z nich nevztahuje spoluúčast pojištěného, pojistitel tak hradí plnou částku.

Za důležité považuji zmínit, že pojistné události v rámci klasického havarijního pojištění a pojistné události v rámci pojištění asistenčních služeb se mohou překrývat a může se tak jednat o jednu událost. Není tedy výjimkou, že z jedné pojistné události může být pojistitel povinen plnit více způsobů souběžně.

Závěr

Vzhledem k samotnému tématu diplomové práce jsem při jejím sepsání pocítil dva rozdílné pohledy vnímání onoho názvu. Majetkovou a nemajetkovou náhradu škody, lze vykládat ve světle občanského zákoníku jako náhradu majetkové a nemajetkové újmy, nebo ve světle teorie pojišťovacího práva jako druhů forem náhrad. V rámci své diplomové práce jsem se snažil ukázat a nastínit oba pohledy v konkrétních situacích. Celkem pozitivně hodnotím obecnou úpravu pojištění v občanském zákoníku, který více méně převzal úpravu z předešlého zákona o pojistné smlouvě. V kontextu historie představuje obecná úprava pojištění v NOZ jednu z nejrozsáhlejších úprav zařazenou přímo do občanského zákoníku. Prolnutí obecné právní úpravy s dalšími částmi občanského zákoníku, nebo speciálními zákony, případně i smlouvami je vzhledem k vzniku pojištění velmi složitým tématem. Při hodnocení právní úpravy pojištění je tak potřeba zaměřovat se jak na obecnou, tak i zvláštní právní úpravy, dokonce i na samotné ujednání v rámci pojistných smluv.

Podstatným výstupem je i nové názvosloví, které občanský zákoník zavádí a upouští tak od pojmu škodu, který nahrazuje pojem újma. Další dělení majetkové újmy na skutečnou škodu a ušlý zisk a nemajetkové újmy, pak přispělo i k celkovému pochopení výkladu a principů náhrady z pojistné události. Překvapivým zjištěním pro mě byl výklad teorie pojistného plnění a jeho šetření, který představuje onu samotnou náhradu z pojistné události. Náhradou škody z pojistné události, odrážející reálnou újmu, se ve světle teorie pojišťovacího práva rozumí pouze náhrady z pojištění škodových. Jejich principem je náhrada reálné a konkrétní vzniklé újmy z pojistné události. Plnění z tohoto pojištění je tedy závislé na rozsahu a výši nastalé škodní události. Taková újma pak může být jak újmou majetkovou, tak újmou nemajetkovou.

Velice pozitivně hodnotím propracovanost a detail právní úpravy náhrady z pojištění odpovědnosti. Z principu samotného druhu pojištění vyplynulo, že neslouží k náhradě škod pojištěných, ale právě poškozeným osobám. Náhrada a způsob jejího určení se v takovém případě velice prolíná s obecnou úpravou náhrady majetkové a nemajetkové újmy v rámci občanského zákoníku. V detailu rozpracování pojištění odpovědnosti z provozu vozidla je pak možné pozorovat

velký rozptyl možností, jakou újmu je povinen pojistitel za pojištěného hradit, na základě takového pojištění. I když je toto pojištění upraveno speciální zákonem, tak výklad možné újmy a způsob určení výše náhrady je ponechán občanskému zákoníku, jako obecné právní úpravě. U zjištění majetkové újmy nebývá v takových situacích problém, avšak u určení výše náhrady nemajetkové újmy je situace pro laickou osobu velice problematická. K určení výše náhrady slouží Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 OZ. U náhrady z odpovědnostních pojištění tak lze sledovat zájem zákonodárce o kvalitní a rozsáhlejší úpravu, danou přímo zákonem.

Oproti tomu právní úprava náhrady z majetkových pojištění je založena na dispozitivní povaze odvážné smlouvy a celého občanského zákoníku. Z principu pojištění vyplývá, že kryje pouze majetkovou újmu, která nastala na věcech nebo majetku pojištěné osoby. V takovém případě zákonodárce neklade tak velký důraz pro úpravu zákonem. Určení výše náhrady se tak sice řídí obecnými ustanoveními občanského zákoníku, ale většinu limitů, způsob náhrady i to za jaká pojistná nebezpečí nese pojistitel odpovědnost je dáno pouze pojistnou smlouvou.

Celkově právní úpravu náhrady újmy v rámci občanského zákoníku hodnotím vzhledem k minulým právní úpravám kladně. A to proto, že dokáže reagovat na měnící se ekonomické podmínky, není příliš vázaná na změnu zákona a občanský zákoník dává soudům větší pravomoc při rozhodování a určování výše náhrady. Samotná úprava náhrady škody z pojistné události dle mého názoru zmatečně popisuje způsoby náhrady určení její výše. V rámci občanského zákoníku není návodný způsob určování výše náhrady a způsobu náhrady, což pro laika může znamenat nevýhodnou pozici při vyjednávání s pojistitelem.

Pokud se jedná o poměr výskytu náhrady majetkovou a nemajetkovou formou, došel jsem v rámci diplomové práce k závěru, že častějším výskytem je v praxi náhrada majetkovou formou. Pojistné plnění má tedy v převážné většině situací peněžní formu. Nemajetkové náhrada se vyskytuje pouze u majetkových škod, kde pojistitel chce a je schopen zajistit naturální restituci, nebo v případě asistenčních služeb, které provázejí celý pojistný trh.

Resumé

The topic of this thesis is the property and non-property compensation from insured event. The aim of this work is to provide a rough overview of the difference between property and non-property compensation. As a second objective, this thesis points to the interconnection of general legislation and special arrangements. It includes an overview of possible compensation from liability insurance and property insurance.

This thesis is divided into five chapters. In the first chapter, my intention is to devote this thesis to a historical excursion and to outline the development of the individual institutes of the issue in important milestones of legal history. The content of the chapter is to give an overview of the development of the concept of damage, liability for damage and the insurance industry and what was a fundamental change for the individual periods. These changes have more or less determined the direction of the development of the topic of this thesis.

In the second chapter I will focus on the concept of the term of damage and the types of possible damage. It is important to mention that the new legislation came with a different terminology from the previous ones and no longer uses the term damage in the broader sense. The new term is harm which consists of property damage and non-material damage. In this chapter, I will then focus further on the differences between the terms and their distribution.

In the third chapter, I will briefly deal with the field of insurance as such. For this thesis, it is important to explain the various concepts that are widely used in insurance from the legal point of view. In addition to the basic definitions, I will also deal with the ways of emergence insurance, especially the insurance contract, which is the basis for the emergence of insurance, which this thesis deals with. Other points discussed here will be the insured event and its investigation, or the liquidation of an insured event, which is important for the compensation itself. The last term discussed more in depth is the insurance indemnity itself, which represents the compensation for the insured event. In this division, I will explain, among other things, why from the point of view of theory, only insurance claims from loss insurance are considered compensation for damage.

The fourth chapter explains the compensation for damage from liability insurance. I will begin with this chapter for a better understanding of the principle of this insurance by a subchapter of liability for damage under the Civil Code and the way in which such liability arises. The second part of this chapter analyse the liability insurance and their compensation in a general view. For a detailed view and link with the Civil Code, then I will focus on compensation for liability insurance for damage caused by the operation of the vehicle, which contains about the widest range of possible compensation from liability insurance . These refunds will be most closely linked to the Civil Code and to compensation for property and non-material damage.

The fifth chapter is devoted to property insurance and their general distribution. Part of the division is also the method of compensation from property insurance. For better contrast and comparison with vehicle liability insurance, I will focus on car insurance in detail. This insurance belongs to the property insurance group.

Seznam použité literatury

Odborné publikace:

BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-256-1.

BIČOVSKÝ, Jaroslav a Milan HOLUB. *Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva: podle právního stavu k 1.1.1995*. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-53-2

DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-92-0

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2

KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-45-5

KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1

NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník: Smluvní právo*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5164-1, str. 219

RABAN, Přemysl. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013. ISBN 978-80-87713-10-5

SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-52-x

SCHELLEOVÁ, Ilona. Civilní kodexy: 1811-1950-1964 : [Určeno pro posl. práv. fak.]. Brno: Doplněk, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 808576508x, str. 261-267

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1

VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Jaromír TAUCHEN. Vývoj soukromého práva na území českých zemí. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7

Periodické publikace:

VOZÁR, Jan. EPRAVO.CZ [online]. 2013, listopad [cit. 15. 2. 2019]. Dostupné na WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spotrebitelske-smlouvy-v-noz-92749.html>

Elektronické zdroje:

BEZOUŠKA, Petr. § 2894 []. In: HULMÁK, Milan, BEDNÁŘ, Václav, BEZOUŠKA, Petr, BOHMAN, Ludvík, DOBROVOLNÁ, Eva, DOLEŽAL, Tomáš, ELEK, Štefan, HANDLAR, Jiří, HAVEL, Bohumil, HORÁK, Pavel, CHALOUPKOVÁ, Helena, KABELKOVÁ, Eva, KASÍK, Petr, KOTÁSEK, Josef, LIŠKA, Petr, MACEK, Jiří, ONDREJOVÁ, Dana, PETROV, Jan, PIHERA, Vlastimil, SEDLÁČEK, Dušan, SEDLÁČEK, Pavel, SELUCKÁ, Markéta, SIMON, Pavel, SVOBODA, Lukáš, TRUBAČ, Ondřej, VÍTOVÁ, Blanka, WAWERKOVÁ, Magdalena. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1496, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/> (Komentář k §2894)

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, § 1293, Dokument nahraný jako elektronický zdroj. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam#>

Doporučení NS k odškodňování sekundárních obětí podle § 2959 OZ, dostupné z: <https://zdravotnickepravo.info/doporuzeni-nejvyssiho-soudu-k-odskodnovani-sekundarnich-obeti-podle-%C2%A7-2959-oz/>

ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2, srovnání dostupné z: www.beck-online.cz/

Ivan Ládr, student PF UP v Olomouc, volný překlad a vysvětlení vybraných částí digest a Justiniského kodexu, Dostupné na: <http://www.rimske-pravo-ol.estranky.cz/clanky/nejlepsi-studentske-preklady/foenus-nausicum---preklad-ivana-ladra.html>

JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. § 6 []. In: JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 73., dostupné z: www.beck-online.cz

MONDE.CZ [online]. 2019, listopad [cit. 18. 2. 2019]. Dostupné na WWW: <http://monde.cz/pojmy-v-pojistovnictvi/>

PŘIKRYL, Vladimír, ČECHOVÁ, Jana. Pojistná smlouva a její základní znaky. Právní rozhledy. 2018, č. 10, s. 364-366, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpaxa4s7geyf6427gm3dilttnmyq&groupIndex=2&rowIndex=0#>

Pojistné podmínky VPP Bydlení s asistencí, Generali pojišťovna, dostupné z: https://www.generalic.cz/documents/20182/38180/vpp_bydleni_s_asistenci.pdf

VOJTEK, Petr. § 9 []. In: JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 202.), dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>, komentář k zákonu č. 168/1999 Sb.

Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění vozidel (VPP HAV 2016/03) pojišťovny Generali, dostupné z : <https://www.generali.cz/>

Zákon č. 141/1950 Sb. občanský zákoník, dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-141/zneni-0#cast4>

Zákon 40/1964 Sb. Občanský zákoník, dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40/zneni-0#cast6>

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ABGB

Dekret prezidenta republiky č. 103/1945

Digesta 22.2.6 Paulus libro 25 quaestionum

Justiniánský Codex kniha 4

Zákon 40/1964 Sb. Občanský zákoník

Zákon č. 141/1950 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 501/1917 Sb. Zákon o smlouvě pojišťovací

Zákon č. 189/1950 Sb., Zákon o pojistné smlouvě

Zákon č. 277/2009 Sb., Zákon o pojišťovnictví

Zákon č. 37/2004 Sb., Zákon o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě)

Judikatura:

Nálezy Ústavního soudu:

Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 2844/4

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR:

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 4513/2016, ze dne 20.6.2017

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. Cdo 723/2007, ze dne

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 4210/2013, ze dne 15.12.2015

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 4112/2017-152, ze dne 11.4.2018

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Cdo 763/2013, ze dne 10.3.2015

Směrnice:

Směrnice č. 90/618/EHS

Metodiky:

Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 OZ

Seznam použitých zkratk

ABGB – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Všeobecný občanský zákoník,
zákon č. č. 946/1811 Sb

ČSN – České technické normy

ČR – Česká republika

ČKP – Česká kancelář pojistitelů

EHS – Evropská hospodářská společenství

EU – Evropská unie

GAP – Pojištění se sjednává pro případ finanční újmy vzniklé pojištěnému tím, že
pojistné plnění poskytnuté pojištěnému ze základního pojištění při totální
škodě nebo při odcizení vozidla nedosáhne výše pořizovací ceny vozidla.

HAV – Havarijní pojištění

NOZ – Nový občanský zákoník, Zákon č. 89/2012 Sb.

NS (NS ČR) – Nejvyšší soud České republiky

nál. ÚS – nález Ústavního soudu ČR

POV – Povinné ručení, Pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla

VPP – Všeobecné pojistné podmínky

ÚVKŠČ - Ústřední výbor Komunistické strany Československa